

การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปสู่การพัฒนา
เศรษฐกิจฐานรากแบบมั่นคงและยั่งยืน

โดย

นายมนตรี จงวิเศษ
กรรมการผู้จัดการ บริษัท ประชาธิปไตยรักสามัคคีนครราชสีมา
(วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 62
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2562 – 2563

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแบบมั่นคงและยั่งยืน” ลักษณะวิชา เศรษฐกิจ ของ นายมนตรี จงวิเศษ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 62 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2562 – 2563

พลโท

(พิสิทธิ์ ปฐมอม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก
แบบมั่นคงและยั่งยืน

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นายมนตรี จงวิเศษ

หลักสูตร

วปอ.

รุ่นที่ 62

ตามที่รัฐบาลได้สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยจัดสรรงบประมาณตามโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ และโครงการเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านและชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ ให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศ ทำให้กองทุนหมู่บ้านฯ ได้มีโอกาสในการพัฒนากิจกรรมภายใต้กลไกประชารัฐของรัฐบาล เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมด้านการประกอบอาชีพ การผลิตสินค้าและบริการ ที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจและส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนให้ดีขึ้นเกิดผลิตผล ผลิตภัณฑ์ จากครัวเรือนในชุมชนและกิจกรรมการบริการรูปแบบต่างๆ ได้มีการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมศักยภาพในการประกอบอาชีพในชุมชน เกิดผลสำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดในเบื้องต้น ในกรณีนี้ จึงเห็นควรให้มีการสนับสนุนเงินทุนเพื่อต่อยอดโครงการเดิม หรือสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้วยการให้โอกาสประชาชนบริหารจัดการและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนด้วยทรัพยากร ภูมิปัญญา และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสนับสนุนการประกอบอาชีพเพื่อสร้างอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และสร้างการพัฒนา อย่างยั่งยืนโดยศาสตร์พระราชาด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วนตามแนวทางประชารัฐ โดยสนับสนุนเงินทุนให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผ่านสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ(สทบ.) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาและยกระดับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความมั่นคง อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และประเทศชาติต่อไป

Abstract

Title Foundation Economic Stable and Sustainable Development
Field Economics
Name Mr. Montree Chongviset **Course** NDC **Class** 62

Since the government has supported the capacity building of village and urban funds by allocating the budget according to the foundation economic strengthening project in accordance with the civil state guidelines, and the village and community capacity setting project to strengthen the foundation economy according to the civil state guidelines for village and urban funds nationwide, the village funds have the opportunity to develop activities under the civil-state mechanism of the government to improve the quality of life for people in the village and the community even more especially occupational activities Production of goods and services That drive the economy and promote the well-being of the people in the village and the community

Household products in the community and various service activities have been invested in infrastructure and been conducted to beneficial activities to promote career potential in the community, achieving the preliminary objectives of the project.

In this regard, there should be funding support to extend the existing project or support and promote village and community development, and improve the quality of lives of the people to decrease inequality by giving people opportunities to manage and develop villages and communities with resources.

Wisdom and community participating by supporting careers to create careers, create jobs, generate incomes and create sustainable development by the King's science with the cooperation of all sectors according to the civil state guidelines by supporting funds to village and urban funds through the National Village and Urban Community Fund (TAMC) to support the development and raise the village and urban community fund to be stable. This will lead to the sustainable development of village, urban funds, and the nation.

คำนำ

รายงานการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแบบมั่นคงและยั่งยืน” นี้ เป็นการศึกษาในด้านเศรษฐกิจ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ การสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก” ให้มีความหลากหลายและแข็งแกร่งมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการจัดตั้ง “กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” เสมือนเป็นการกระจายอำนาจในการบริหารประเทศในรูปแบบหนึ่งของรัฐบาลที่ประชาชน มีสิทธิในการบริหารงานอย่างอิสระ จึงนับว่าเป็นกองทุนหมุนเวียนที่น่าติดตามและควรให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกเหนือจากข้อดีที่เงินงบประมาณส่งตรงถึงมือประชาชนโดยตรง มีการใช้จ่ายเงินงบประมาณครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศ เพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหมุนเวียน สำหรับประชาชนในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ในชุมชนแล้ว กองทุนหมู่บ้านได้จัดตั้งมาแล้ว สิบกว่าปี มีงบประมาณที่จัดสรรลงสู่หมู่บ้านและชุมชนจำนวนมาก ผู้ศึกษาจึงได้ค้นคว้า รวบรวม สถิติ ข้อเท็จจริง และศึกษากองทุนหมู่บ้านเพื่อนำเสนอผลกระทบของกองทุนต่อกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งศึกษาผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ของกองทุนหมู่บ้าน ผู้ศึกษาหวังว่าการศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นบทวิเคราะห์และข้อมูลประกอบการพิจารณาเพื่อเป็นแนวทางในเชิงนโยบายในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างแท้จริงของกองทุนต่อไป

(นายมนตรี จงวิเศษ)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 62

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่อง “การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแบบมั่นคงและยั่งยืน” เล่มนี้สำเร็จได้ ด้วยความอนุเคราะห์จากคณาจารย์ในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ วิทยาการที่ได้ให้ความรู้ และให้คำแนะนำอย่างดียิ่ง ตลอดจนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาป้องกันประเทศ ทุกนาย ที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมสำหรับนักศึกษาโดยตลอดตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษา และขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม ทำให้การศึกษาของผู้วิจัยดำเนินไปอย่างราบรื่นและสามารถนำเสนอเอกสารวิจัยฉบับนี้ได้สมบูรณ์ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้ศึกษาขอน้อมรับและขออภัยมา ณ ที่นี้

(นายมนตรี จงวิเศษ)
นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 62
ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
คำจำกัดความ	5
บทที่ 2 ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดทฤษฎีด้านการบริหารจัดการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	7
ยุทธศาสตร์ต่างๆ ของภาครัฐต่อการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
กรอบแนวคิดของการวิจัย	41
สรุป	42
บทที่ 3 การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน	43
สภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในปัจจุบัน	43
ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	46
ปัจจัยความเสี่ยงในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	47
รูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	48
สรุป	53

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	54

	การวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	54
	การวิเคราะห์และสรุปปัญหาการดำเนินงาน	59
	สรุป	60
บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ	62
	สรุป	62
	ข้อเสนอแนะ	64
	บรรณานุกรม	69
	ประวัติย่อผู้วิจัย	71

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4 - 1	การวิเคราะห์ SWOT สภาพแวดล้อมปัจจัยภายใน	54
4 - 2	การวิเคราะห์ SWOT สภาพแวดล้อมปัจจัยภายนอก	58

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
2 - 1 กระบวนการจัดการ	8
2 - 2 กิจกรรมหลักในการจัดการ	10
3 - 1 กลไกในการขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	50
5 - 1 โมเดลในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน	67

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านและชุมชน ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ภายใต้ปรัชญาในการเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่นโดยให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชนเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งชุมชน หน่วยงานราชการ บริษัทเอกชนและประชาสังคม กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพสร้างงานสร้างรายได้ เพิ่มรายได้และลดรายจ่ายหรือสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาไปสู่การสร้างสวัสดิภาพ สวัสดิการหรือประโยชน์ส่วนรวมอื่นใดให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองบรรเทาความเดือดร้อนเร่งด่วนสำหรับประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง รวมถึงเป็นแหล่งพัฒนาองค์ความรู้ คุณภาพชีวิตสวัสดิภาพ และสวัสดิการของสมาชิกหรือประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองรวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของกองทุนหมู่บ้าน ปัจจุบันมีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศรวม 79,556 กองทุน จำแนกเป็นกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 75,000 กองทุน กองทุนชุมชนเมือง จำนวน 3,857 กองทุนกองทุนชุมชนทหาร จำนวน 738 กองทุน โดยเป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่จัดตั้งขึ้นในรัฐบาลปัจจุบัน จำนวน 340 กองทุน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศมีสมาชิกจำนวน 12,827,938 คน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 1,116,648 คน มีเครือข่ายทั่วประเทศตั้งแต่ระดับตำบล 7,413 เครือข่าย ระดับอำเภอ 928 เครือข่าย ระดับจังหวัด 77 เครือข่าย และระดับภูมิภาค เครือข่ายเงินทุนหมุนเวียนของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศ จำนวน 339,958,826,039.04 บาท โดยเป็นเงินจัดสรรจากรัฐบาล จำนวน 44,885,760,532.- บาท เงินออม/หุ้น/เงินฝากของสมาชิก จำนวน 19,401,682,380.43 บาท ผลจากการดำเนินการ จำนวน 14,037,743,034.94 บาท ซึ่งกองทุนได้นำไปสมทบกองทุน ประสานความเสี่ยงจัดสวัสดิการสาธารณสุขประโยชน์ ตอบแทนสมาชิกและค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการกองทุน รวมถึงเงินกู้ยืมจากสถาบันการเงิน (ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและธนาคารกรุงไทย) จำนวน 30,009,938,920.- บาท กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้มีการประเมินศักยภาพและประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีผลการประเมินในระดับดีมาก (A) จำนวน 28,404 กองทุน (ร้อยละ 35.84) ระดับดี (B) จำนวน 31,358 กองทุน (ร้อยละ 39.57) ระดับปานกลาง (C) จำนวน 11,859 กองทุน (ร้อยละ 14.96) และระดับต้องปรับปรุง (D) จำนวน 6,107 กองทุน (ร้อยละ 7.71) ส่วนกองทุนที่ไม่ได้รับการประเมิน จำนวน 789 กองทุน (ร้อยละ 1) รัฐบาลปัจจุบันเห็นความสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นกองทุนของภาคประชาชน ที่บริหารโดยพี่น้องประชาชน จึงได้มี

มาตรการสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี 2558 ได้มีนโยบายมาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ระดับหมู่บ้านที่จัดวงเงินสินเชื่อปลอดดอกเบี้ยให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีผลการประเมินในระดับดีมากและระดับดี เพื่อใช้ส่งเสริมความเป็นอยู่ให้กับพี่น้อง สมาชิกกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่ สำหรับภายใต้นโยบายของรัฐบาลที่จะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและชุมชนเมืองแห่งชาติได้จัดมาตรการฟื้นฟูเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีผลการประเมินในระดับปานกลางและระดับต้องปรับปรุง รวมถึงกองทุนที่ไม่ได้รับการประเมินโดยความร่วมมือกับสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อพลิกฟื้นการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้กลับมาเป็นที่พึ่งของพี่น้องประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน รัฐบาลได้สนับสนุนให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีการพัฒนาตามแนวทางประชารัฐ โดยในปี 2559 ได้จัดโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ (งบประมาณ 35,000 ล้านบาท) สำหรับให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนำไปลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ลดภาระต้นทุนของเกษตรกรและผู้ประกอบในชุมชน ขยายโอกาสทางการตลาดแก่เกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อยในชุมชน มีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้รับอนุมัติโครงการและงบประมาณจำนวนทั้งสิ้น 66,337 กองทุน คิดเป็นในวงเงินงบประมาณ 33,131,773,355.- บาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 94.66 ของเป้าหมายจำนวน 35,000 ล้านบาท โดยโครงการและกิจกรรมที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เสนอโครงการฯ เพื่อขอรับการสนับสนุน โดยแยกประเภทโครงการตามงบประมาณที่เสนอจากมากไปหาน้อยพบว่า ประเภทโครงการที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเสนอมากที่สุด 10 อันดับแรก คือ ร้านค้าชุมชน (19,306 โครงการ) น้ำดื่มชุมชน(10,001 โครงการ) ปู่/ยา/เมล็ดพันธุ์ (9,397 โครงการ)บริการเครื่องจักรกลทางการเกษตร (5,755 โครงการ) บริการประปาหมู่บ้าน/ชุมชน (3,498 โครงการ) บริการงานชุมชน (3,894 โครงการ) เกษตรฟาร์มรวม (ปศุสัตว์/ประมง) (3,326 โครงการ) บริการน้ำมันเชื้อเพลิง (3,163 โครงการ) โรงสีข้าวชุมชน (2,338 โครงการ) ลานตาก/อเนกประสงค์ (1,573 โครงการ) ต่อมาปี 2560 รัฐบาลได้จัดโครงการเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านและชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ (วงเงิน15,000 ล้านบาท) เพื่อสนับสนุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้อนุมัติโครงการและงบประมาณแล้ว จำนวน 61,161 กองทุน (63,868 โครงการ) รวมวงเงินงบประมาณ 12,229,804,531.- บาท โดยมีโครงการที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเสนอมากที่สุด 10 อันดับแรก คือ ร้านค้าชุมชน (12,148 โครงการ) บริการงานชุมชน (11,281 โครงการ) ปู่/ยา/เมล็ดพันธุ์ (8,142 โครงการ)น้ำดื่มชุมชน (7,807 โครงการ) บริการน้ำมันเชื้อเพลิง (5,788 โครงการ) บริการตู้หยอดเหรียญอัตโนมัติ (2,454 โครงการ)บริการประปาหมู่บ้าน (1,897 โครงการ) เกษตรฟาร์มรวม (ปศุสัตว์/ประมง) (1,640 โครงการ) บริการเครื่องจักรกลทางการเกษตร (1,623 โครงการ) ลานตาก/อเนกประสงค์ (1,103 โครงการ)จากการดำเนินงานในปี 2559 - 2560 ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในภูมิภาคต่างๆ ได้มีการดำเนินกิจการการพัฒนาหลากหลายมิติ

รัฐบาลมีความห่วงใยกับปัญหาเหล่านี้ มีความจริงใจที่จะแก้ปัญหาด้วยการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นในการเร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาอุตสาหกรรม ส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชนเป็นพิเศษ และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การคมนาคมขนส่ง การพลังงาน เป็นต้น เพื่อให้มีส่วนร่วมสนับสนุนการลงทุน

ด้านอุตสาหกรรมและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ผลของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง บางประการยังไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร เช่น เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้ ระหว่างคนรวยกับคนจน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย นี่เป็นสาเหตุประการสำคัญที่ความยากจนยังเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาประเทศอยู่การสร้างชุมชนให้ เข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีพออยู่พอกินยอมทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นไปด้วยถ้าในชุมชนนั้นๆ มีเงินทุนหมุนเวียน เพียงพอเพราะจะได้นำเงินเหล่านี้ไปเป็นทุนทรัพย์ในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และสามารถบริหารจัดการชุมชนของตนเอง เพื่อที่จะส่งผลให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน และประชาชนต้องมีพื้นฐานที่มั่นคง มีการปรับตัวที่ดีและสามารถก้าวไปในแต่ละก้าวอย่างหนักแน่น โครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เป็นโครงการหนึ่งที่ช่วยให้ประชาชนมีแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ที่จะนำไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้กับประชาชนและเป็นการบรรเทาปัญหาความยากจน มีผลดีต่อเศรษฐกิจทำให้ เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ในชนบท ส่งผลให้แก้ปัญหาความยากจนและสามารถชำระหนี้สินแก่สมาชิกได้ แต่มีหลายกองทุนหมู่บ้านที่ไม่ประสบความสำเร็จ พบอุปสรรคและปัญหามากมายอย่างเช่น ชุมชนไม่มีความรู้ประสบการณ์และทักษะในการบริหารกองทุนหมุนเวียน ส่งผลทำให้กรรมการเกิดความไม่มั่นใจ กังวลใจ และเกรงว่าจะกระทำผิดระเบียบ จึงทำให้มีการเข้มงวดในการบริหารจัดการไม่มีความยืดหยุ่น การฝึกอบรมกรรมการมีน้อยผู้ที่เข้าอบรมได้เป็นผู้ปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติมิได้เข้าอบรม สมาชิกส่วนใหญ่ขาด วินัยทางการเงิน นำเงินที่ได้ไปจากกองทุนหมู่บ้านไปใช้หนี้เก่าแล้วกู้หนี้ใหม่มาชดใช้ในภายหลัง โดยไม่มีแนวโน้มเลยว่าจะชดใช้หนี้หมด จะเห็นได้ว่านำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นว่าถ้ามีการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างเป็นระบบ และทำเป็นแบบอย่าง อย่างมีแบบแผน ซึ่งถ้านำไปใช้ทั่วประเทศได้จะสามารถมีการบริหารจัดการที่ดี และยังสามารถพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ ได้อีกหลายทาง ซึ่งจะทำให้มีการสอดคล้องรับกับนโยบายแผนยุทธศาสตร์ชาติที่รัฐบาลได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเชิงโครงสร้างของโครงการกองทุนหมู่บ้าน
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่จะทำให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเกิดความเสี่ยงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจกองทุนหมู่บ้าน
3. เพื่อศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1.1 การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแบบมั่นคงและยั่งยืน
 - 1.2 การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะส่วนที่เป็นขั้นตอนและกระบวนการปฏิบัติในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในชุมชน รวมถึงการบริหารจัดสรรกองทุนให้กับสมาชิกในชุมชน รวมทั้งการศึกษา

ความเป็นอยู่และปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อการนำไปสู่การวางรากฐานเศรษฐกิจชุมชน

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารกองทุน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ สมาชิกในชุมชน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

จะใช้ข้อมูลและเวลาศึกษา พ.ย.62 – พ.ค.63 โดยจะใช้ข้อมูลทางสถิติและข้อมูลอื่นๆ ที่มีผลต่อการวิจัยนี้ในระยะเวลาที่กำหนดไว้

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยการศึกษาจากตำราและเอกสารต่างๆ

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ จากผู้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Context Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี หลักการต่างๆ

3. การนำเสนอข้อมูล โดยนำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์นำเสนอแนวคิดใหม่ๆ จากการศึกษา ข้อมูลปฐมภูมิจากการวิจัยจากผู้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้รู้ถึงระบบเชิงโครงสร้างของโครงการกองทุนหมู่บ้าน
2. ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่จะทำให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเกิดความเสี่ยงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจกองทุนหมู่บ้าน
3. ได้แนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน อย่างมั่นคงและยั่งยืน

คำจำกัดความ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้นในเรื่องการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจแบบมั่นคงและยั่งยืน ผู้วิจัยได้กำหนดคำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

การพัฒนา	หมายถึง	การคิดค้นและการประมวลข้อเสนอเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เป็นระบบย่อยของโครงสร้างการ
----------	---------	---

รูปแบบการบริหารจัดการ	หมายถึง	<p>บริหารจัดการ โดยมีหน้าที่ของระบบย่อย อันจะนำไปสู่ความสมดุลของการนำไปปฏิบัติ</p> <p>ระบบและกลไกที่มีการประสานความร่วมมือ ทั้งจากภายในและภายนอกองค์การในการตรวจสอบ กำกับดูแล และการประเมินคุณภาพ โดยมีมาตรฐาน ดัชนี และเกณฑ์เป็นตัววัดประสิทธิภาพ ทำให้กลุ่มบุคคลในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร การจัดการ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การสรรบุคลากร การนำหรือการสั่งการ และการควบคุมองค์กรหรือความพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน การจัดการทรัพยากร ประกอบด้วย การใช้งานและการจัดวางทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรเทคโนโลยี และทรัพยากรธรรมชาติ และยังช่วยการบริหารให้กับองค์กรต่างๆ ให้เจริญรุ่งเรือง</p>
การประเมินรูปแบบ	หมายถึง	<p>การควบคุมการบริหารที่เป็นกลไกที่ถูกออกแบบและพัฒนาขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างให้เกิดความรับผิดชอบในการดำเนินงานขององค์กร</p>
การประยุกต์แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	หมายถึง	<p>การพัฒนาแนวทางในการจัดการ การดำรงชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนโดยการน้อมนำแนวคิดการพัฒนาแนวทางในการจัดการ การดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนโดย การน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ บนพื้นฐานของความพอประมาณ มีเหตุมีผล มี ภูมิคุ้มกันในตนเองและตั้งอยู่บนพื้นฐานของเงื่อนไขความรู้และคุณธรรมคุณธรรมเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้และไม่เบียดเบียนกัน</p>
การจัดการตนเองอย่างยั่งยืน	หมายถึง	<p>ชุมชนท้องถิ่นมีการจัดการและการตัดสินใจ จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชน บนฐานคิดที่คนในชุมชนคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเสมอภาคเท่าเทียม อยู่บนพื้นฐานของความ เป็นเจ้าของทรัพยากร เพื่อให้เกิดความตระหนัก และสำนึกถึงความสำคัญของทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน จนกระทั่งเกิดความยั่งยืนในการจัดการทรัพยากรในชุมชน นำไปสู่ความผาสุกมั่งคั่ง มั่นคง</p>

บทที่ 2

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแบบมั่นคงและยั่งยืน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีด้านการบริหารจัดการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. ยุทธศาสตร์ต่างๆ ของภาครัฐต่อการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. กรอบแนวคิดของการวิจัย
5. สรุป

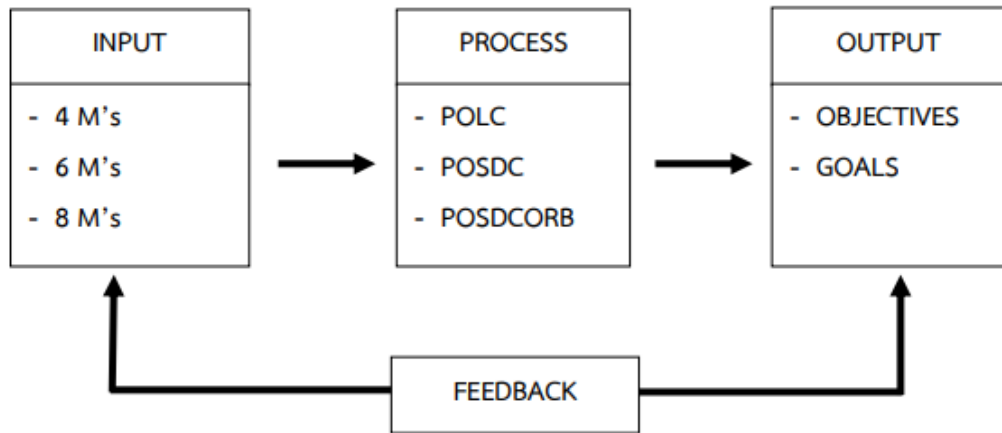
แนวคิดทฤษฎีด้านการบริหารจัดการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความหมายเกี่ยวกับการจัดการ สมยศ นาวิการ (2536 : 23) กล่าวไว้ว่า กระบวนการจัดการว่าเป็นกิจกรรมของการบริหาร ที่สำคัญ 4 อย่าง คือ การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ และการควบคุม รูปแบบของการ บริหารดังกล่าวนี้ ได้รับการพัฒนาขึ้นเมื่อประมาณปลายศตวรรษที่สิบเก้า

โดยกระบวนการจัดการ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนตามลำดับ เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด โดยใคร นอกจากจะเป็นการลดความไม่แน่นอนแล้ว ยังทำให้สมาชิกในองค์กรมีความ มั่นใจในการทำงาน ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ การจัดลำดับการทำงานที่ดีไม่ควรมีลักษณะตายตัว ต้องยืดหยุ่น ได้ตามสถานการณ์อาจมีการปรับปรุงแก้ไข หรือปรับเปลี่ยนลำดับการทำงานได้เสมอ ส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลมากขึ้นด้วย

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2545 : 18-19) กล่าวไว้ว่า ความหมายของคำว่า “การบริหารจัดการ” และ “การจัดการ” ได้ดังนี้ การบริหาร (Administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูงโดย เน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูง เป็นคำนิยมใช้ในการ บริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือใช้ในหน่วยงานราชการ และคำว่า “ผู้บริหาร” (Administrator) จะหมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐ หรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไร ส่วนการจัดการ (Management) จะเน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบาย (แผนที่วางไว้) ซึ่งนิยม ใช้ในการจัดการธุรกิจ (Business management) ส่วนคำว่า “ผู้จัดการ” (Manager) จะหมายถึง บุคคลในองค์กรซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมในการบริหารทรัพยากรและกิจการงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กร ซึ่งได้ให้ความหมายการจัดการ คือ กระบวนการ นำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร คือ

แผนภาพที่ 2 – 1 กระบวนการจัดการ

ที่มา : ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ 2545 : 211

INPUT คือ ทรัพยากรทางการบริหาร (Management resources) อันได้แก่ 4 M's ประกอบด้วยดังนี้คือ คน (Man), เงิน (Money), วัสดุ (Material) และวิธีการ/จัดการ (Method/Management) ถูกนำเข้าไปในระบบเพื่อการประมวลผลหรือการบริการที่เติบโตและพัฒนา ก้าวหน้าไปพร้อมกับอุตสาหกรรมการผลิต และการบริการที่เติบโตขึ้นไปอย่างรวดเร็วทำให้ทรัพยากรเพียง 4 ประการเริ่มไม่เพียงพอสำหรับเป้าหมาย จึงได้เพิ่มขึ้นอีก 2 M's เป็น 6M's ได้แก่ เครื่องจักรกล (Machine) และการตลาด (Market) ในขณะเดียวกันการทำงานที่มองเห็นถึงความสำคัญ หรือคุณค่าของจิตใจของผู้ปฏิบัติงานที่มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของคนงานมากขึ้น จึงเพิ่มขวัญกำลังใจ (Morale) เข้าไปเป็น 7 M's และเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ระบบการสื่อสารไร้พรมแดนที่ติดต่อเชื่อมโยงกันเป็นระบบเครือข่ายครอบคลุมทั่วโลก ทำให้การติดต่อสื่อสารรวดเร็วใครไม่รู้หรือไม่มีข้อมูลย่อมเสียเปรียบในเชิงธุรกิจจึงได้เพิ่ม ข้อมูลข่าวสาร (Message) เข้าไปในทรัพยากรกระบวนการผลิต รวมเป็น 8M's ซึ่งเป็นทรัพยากรเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ ไม่สิ้นสุดตราบเท่าที่ระบบอุตสาหกรรมการผลิตการจัดจำหน่ายและการบริการยังคงพัฒนาและก้าวไปไม่หยุดยั้ง

PROCESS คือ หน้าที่หรือกิจกรรมขั้นพื้นฐานที่ผู้บริหารต้องกระทำ ในปัจจุบันมีหน้าที่ 4 ประการ ได้แก่ POLC การวางแผน (Planning), การจัดองค์กร (Organizing), การชี้นำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งมีพัฒนาการของแนวคิดมาตั้งแต่สมัยของฟาโยล์(Fayol) ปี 1916 ที่เห็นว่าหน้าที่การจัดการ ประกอบด้วย POCCC ได้แก่ การวางแผน (Planning), การจัดองค์กร (Organizing), การสั่งการ (Commanding), การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) ต่อมาในปี 1937 กุลิกและเออร์วิค (Gulick and Urwick) เห็นว่ากระบวนการจัดการ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning), การจัดองค์กร (Organizing), การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing), การอำนวยการ (Directing), การประสานงาน (Coordinating), การรายงานผล (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ซึ่งนิยมเรียกว่า POCDORB ครั้งเมื่อเข้าปี 1972 คูนต์ซ์ (Koontz) มีความคิดเห็นว่าหน้าที่ทางการจัดการคือ POSDC ได้แก่ การวางแผน (Planning), การจัดองค์กร (Organizing), การจัดคนเข้าทำงาน

(Staffing), การอำนวยการ (Directing), และการควบคุม (Controlling) ซึ่งเป็นแนวคิดของเขาเปลี่ยนแปลงไปชัดเจน โดยในปี 1988 คูนต์ซ์และเวียห์ ริช (Koontz and Wehrich) เขียนตำราใช้ชื่อว่า Management ร่วมกันและเปลี่ยนหน้าที่ทางการจัดการจากตัว D (Directing) เป็น L (Leading) พัฒนาด้านแนวคิดดังกล่าวยังคงก้าวต่อไปไม่หยุดยั้ง บางทีในยุคหน้าเราอาจเห็นหน้าที่การจัดการที่เหลืออักษรเพียงตัวเดียว หรือสองตัวเท่านั้นก็เป็นได้ ดังนั้นอาจสรุปหน้าที่หรือกิจกรรมขั้นพื้นฐานทางการจัดการได้ว่าเป็น เครื่องมือที่ใช้กระบวนการ (Process) แปรรูปทรัพยากรที่นำเข้าไปเป็นผลผลิตตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรต่อไป

OUTPUT คือ เป้าหมาย (Goals) หรือ วัตถุประสงค์ (Objectives) ขององค์กรที่นำออกมาจากกระบวนการแปรรูปในขั้นตอนที่สอง เป้าหมายขององค์กรสามารถแบ่งแยกได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ องค์กรที่มีเป้าหมายที่มุ่งแสวงหากำไร (Profit) และองค์กรมีเป้าหมายไม่มุ่งแสวงหากำไร (Non-profit) หรืออาจแบ่งเป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตสินค้า กับองค์กร ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการ (Services) ก็ได้

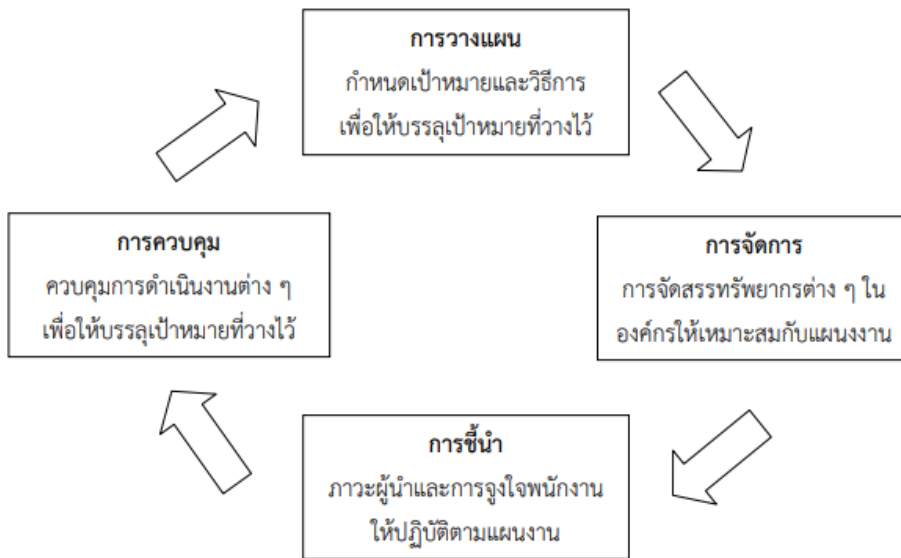
บาร์โธลและมาร์ติน (Bartol and Martin, 1998 อ้างใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550 : 25) กล่าวว่า วัฏจักรของการจัดการเป็นกระบวนการในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยการดำเนินงานที่หลัก 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์กร การขึ้นนำ และการควบคุมองค์กร

รูและเบอร์ (Rue and Byars, 2002 อ้างถึงใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550 : 25) กล่าวว่า วัฏจักรของการจัดการ คือ รูปแบบของงานซึ่งเกี่ยวข้องกับการประสานทรัพยากรต่างๆ ขององค์กรอันได้แก่ ที่ดิน แรงงาน และทุน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

โรบิน และดีเซนโซ (Robbins and DeCenzo, 2005 : 34) การจัดการ (Management) หมายถึง ขบวนการที่ทำให้งานกิจกรรมต่างๆ สำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลด้วย คน และทรัพยากรขององค์กร ซึ่งตามความหมายนี้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ได้แก่ ขบวนการ (process) ประสิทธิภาพ (efficiency) และประสิทธิผล (effectiveness) ขบวนการ (process) ในความหมายของการจัดการนี้หมายถึงหน้าที่ต่างๆด้านการจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์กร การโน้มนำองค์กร และการควบคุม

ดริคเกอร์ (Druck, 2006 อ้างถึงใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550 : 25) กล่าวว่า วัฏจักรของการจัดการหมายถึง การทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ผ่านกิจกรรมต่างๆ ทางการจัดการ ซึ่งรวมถึงกิจกรรม 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์กร การขึ้นนำและการควบคุมองค์กร นอกจากนี้กิจกรรมการจัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การตัดสินใจในการบริหารจัดการ การจัดการเชิงกลยุทธ์ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การบริหารกลุ่ม และการจัดการในสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ ดังแผนภาพที่ 2 - 2

แผนภาพที่ 2 - 2 กิจกรรมหลักในการจัดการ

ที่มา: Dalf,2006 อ้างถึงใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550: 27

แนวคิดการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ มอนทานา และชาร์เนาว์ (Montana and Charnov, 2000 อ้างถึงในสาคร สุขศรีวงศ์, 2550 : 46) ได้กล่าวถึง แนวคิดการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ ว่าเกิดขึ้นในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม จากความพยายามของนักวิทยาศาสตร์ และนักคิดในยุคนั้น ที่ต้องการ พัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของแรงงาน โดยอาศัยวิธีการที่ได้ศึกษาในเชิงวิทยาศาสตร์ โดยแนวคิด การจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ มีการตั้งสมมติฐาน กำหนดตัวแปร ทดลอง แล้วจึงวัดผลการทดลองตามกระบวนการซ้ำจนค้นพบวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น กระทั่งค้นพบวิธีที่ดีที่สุดในการทำงานผู้ค้นพบการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน จนได้รับชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ คือ เฟรดเดอริก เทอร์เลอร์ ผลงานที่มีชื่อเสียงที่สุดในการจัดการผลผลิตในการขนเหล็กของคณงานในโรงงานหลอมเหล็ก โดยค้นหาวีธีการที่ดีที่สุดในการขนเหล็ก เทย์เลอร์จึงได้กำหนดหลักการที่สำคัญในการจัดการ 4 ประการ คือ

1. ในการทำงานแต่ละงาน ให้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการคิดค้นและกำหนด วิธีที่ดีที่สุดสำหรับงานนั้น
 2. ให้จัดหมวดหมู่ในการทำงานให้เหมาะสม พร้อมแบ่งงาน และความรับผิดชอบระหว่างฝ่ายบริหาร และคณงานอย่างเหมาะสม
 3. คัดเลือกคณงานที่เหมาะสมแล้วฝึกอบรม และพัฒนาตามวิธีการที่กำหนด
 4. ให้ฝ่ายบริหารประสานงาน และทำความเข้าใจกับคณงานในเรื่องต่างๆ อย่างใกล้ชิด
- แนวทางการจัดการเชิงบริหาร เกิดจากความพยายามของนักคิด และนักวิชาการที่คิดค้น กำหนดหลักการบริหารให้ชัดเจน ผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาแนวคิดการจัดการเชิงบริหาร คือ ฟาโยล์ (Fayol, 1949 อ้างถึงใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550 : 47) ได้แก่
- กิจกรรมหลักในองค์กรธุรกิจ ได้แก่

1. เทคนิคและการผลิต (Technical and production)
2. การพาณิชย์ (Commercial)
3. การเงิน (Financial)
4. ความมั่นคง (Security)
5. การบัญชี (Accounting)
6. การจัดการ (Management)

หน้าที่ทางการจัดการ ได้แก่

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์กร (Organization)
3. การบังคับบัญชา (Commanding)
4. การประสานงาน (Coordinating)
5. การควบคุม (Control)

แนวคิดการจัดการเชิงพฤติกรรมศาสตร์ ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกขององค์กร ความรู้สึกและความคาดหวังของพนักงานตลอดจนเป้าหมาย และแรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน เมโย (Mayo, 1933 อ้างถึงใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550 : 48) เป็นการศึกษาที่มีอิทธิพลและวางรากฐานการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในเวลาต่อมา การศึกษามีวัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างของแสงสว่างในสถานที่ทำงานกับผลผลิต โดยแบ่งคนงานออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง (Experimental group) และควบคุม (Control group) จนได้ข้อสรุปว่า นอกจากปัจจัยการผลิตตามปกติซึ่งได้แก่ ค่าแรง แสงสว่าง และระยะเวลาการหยุดพัก แล้ว ปริมาณผลผลิตขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ด้วย ปัจจัยเหล่านั้นรวมถึง ความรู้สึกของคนงานที่กำลังอยู่ในการทดลอง การแบ่งกลุ่มการทำงาน การสื่อสารระหว่างหัวหน้างาน ความสัมพันธ์ระหว่างคนงานด้วยกัน ตลอดจนความคาดหวัง เป้าหมาย และแรงจูงใจในการทำงาน ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ รวม เรียกว่า ปัจจัยเชิงพฤติกรรม

แนวคิดการจัดการเชิงปริมาณ ฟาโยล์ (Fayol, 1949 อ้างถึงใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550 : 50) กล่าวว่า เป็นการนำหลักคณิตศาสตร์ สถิติ ตลอดจนคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ ประมวลผลเพื่อช่วยในการบริหารจัดการ ต่อมาได้มีการพัฒนาวิธีการและระบบต่างๆ และเป็นระบบ ที่ใช้งานกันอยู่ทั่วไป เช่น ระบบสนับสนุนเพื่อการตัดสินใจ และระบบสนับสนุนเพื่อผู้บริหาร และการจัดการเชิงปริมาณสามารถแตกสาขาออกเป็นวิทยาศาสตร์การจัดการ (Management science) การจัดการการดำเนินงาน (Operation management) และระบบสารสนเทศทางการจัดการ (Management information system)

แนวคิดทางการจัดการร่วมสมัย กล่าวถึง แนวคิดเรื่องระบบ (System approach) เป็นการมองว่าองค์กรทุกองค์กรเป็นระบบขนาดใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย ระบบย่อยต่างๆ ภายในองค์กร อาทิ การวางแผน การบริหารทรัพยากรบุคคล การประเมินผล การจ่ายค่าตอบแทน การควบคุม ตลอดจนการเงิน และการผลิต ที่มีผลกระทบซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา แนวคิดการจัดการตาม สถานการณ์ (Situational approach)

กูลิกและเออร์วิค (Gulick and Urwick, 1973 : 13) เสนอเป็นหลักการว่า กระบวนการจัดการประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 7 ประการ หรือเรียกว่า POSDCORB ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือการกำหนดการไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ในการบริหารงานใดๆ ก็ตามผู้บริหารจะต้องรู้จักวางแผน เพราะการวางแผนเป็นหลักการ สำคัญ มูลฐานของกระบวนการบริหาร ผู้บริหารจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า แผนงานเป็นหลักและเป็น รากฐานของการปฏิบัติงานทั้งปวง ถ้าปราศจากแผนงานแล้วเป็นการยากที่ผู้บริหารจะทำงานให้ ได้ผลดี การวางแผนในการบริหารนั้นอาจจัดเป็นแผนระยะสั้น หรือแผนระยะยาวก็ได้รูปแบบของ แผนงานควรประกอบด้วยวัตถุประสงค์ นโยบาย แนวปฏิบัติและมาตรฐานของงาน ในการวางแผนนั้น ผู้บริหารจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่า จะทำอะไร (What) จะทำอย่างไร (How) จะใช้เงินเท่าไร (How money) จะมอบหมายให้ใครทำ (Who) และจะกระทำเมื่อไร (When) นอกจากนี้ผู้บริหารจะต้อง คำนึงถึงสภาพ ภูมิศาสตร์ สภาวะแวดล้อม ดินฟ้าอากาศ ระบบของสังคม พฤติกรรมของบุคคล ตลอดจน ขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นที่ยึดถือของบุคคลในกลุ่มนั้นๆ ด้วย

2. การจัดองค์กร (Organizing) หมายถึง การจัดองค์กรหรือหน่วยงาน โดยการจัดแบ่งงาน ขององค์กรหรือของหน่วยงานเป็นหน่วยงานย่อย พร้อมทั้งวัตถุประสงค์กำหนดหน้าที่และความ รับผิดชอบของแต่ละส่วนงาน ตลอดจนกำหนดงานควบคุมและบังคับบัญชาในลักษณะหน่วยงานหลัก หน่วยงานที่ปรึกษา และหน่วยงานช่วย พร้อมทั้งกำหนดช่วงการบังคับบัญชาไว้ด้วย ซึ่งตามปกติช่วง การบังคับบัญชาจะอยู่ระหว่าง 3 - 15 หน่วยงาน การจัดองค์กรเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะถ้ามีการจัด องค์กรที่ดีจะช่วยให้เกิดความราบรื่นในองค์กรนั้น ในการจัดองค์กรอาจแสดงไว้ในรูปของแผนภูมิองค์กร เพื่อให้เกิดการสื่อสารความเข้าใจในองค์กรเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ สายการบังคับบัญชา และการติดต่อ

3. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การดำเนินการบริหารงานบุคคลซึ่งเป็น กระบวนการสรรหาและคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาสู่หน่วยงาน มีการปฐมนิเทศ และ มอบหมายงานให้ทั้งบุคคลใหม่ และบุคลากรเก่า มีการพิจารณาเรื่องความดีความชอบ และสวัสดิการ เนื่องจากคนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของกระบวนการบริหาร ผู้บริหารพึงเอาใจใส่ชีวิต ความเป็นอยู่ และความสุภาพเรียบร้อยของผู้ร่วมงาน ดูแลผู้ร่วมงานของหน่วยงานให้อยู่ในสภาพที่จะปฏิบัติงานได้ อย่างเต็มความสามารถ มีการมอบหมายงานใหม่เหมาะสมกับบุคคล และให้ความเป็นธรรมแก่ ผู้ร่วมงานโดยเสมอภาคกัน ในการบริหารงานบุคคลในปัจจุบันมีใช้อยู่ 2 ระบบ คือ

3.1 ระบบคุณธรรม (Merit system) เป็นระบบบริหารงานบุคคลที่ใช้หลักเกณฑ์ 4 ประการ คือ

3.1.1 หลักความเสมอภาค เช่น ใช้สิทธิสมัครสอบได้ทุกคน

3.1.2 หลักความสามารถ เช่น ให้ผู้สอบได้คะแนนสูงกว่าได้รับการบรรจุก่อน

3.1.3 หลักความมั่นคง เช่น ให้ผู้ร่วมงานได้รับความคุ้มครองเมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่

3.1.4 หลักความเป็นกลางทางการเมือง เช่น ห้ามข้าราชการฝักใฝ่ทางการเมือง

3.2 ระบบอุปถัมภ์ (Patronage system) เป็นระบบบริหารงานบุคคลที่ตรงข้ามกับ ระบบคุณธรรมส่วนใหญ่จะใช้ระบบเครือญาติ หรือระบบพวกพ้อง

4. การอำนวยการ (Directing) เป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการบริหารและเป็นบทบาทที่สำคัญของนักบริหาร เพราะการสั่งการและคำสั่งของผู้บริหารจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมขององค์กรหรือหน่วยงาน ซึ่งอาจจะเป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ก็ได้ การสั่งการเป็นการตัดสินใจของผู้บริหาร ในการกำหนดให้ผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงาน หรือดำเนินการในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นการตัดสินใจในการเลือกทางเดินขององค์กรก็ได้ในการสั่งการนั้นผู้บริหารอาจสั่งการได้ 2 วิธี คือ การสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร และการสั่งการด้วยวาจา ในการสั่งการนั้นมีข้อที่ ควรคำนึงถึง คือ

4.1 การสั่งการนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรเพียงใด

4.2 ผู้บริหารมีข้อมูล ผลการวิจัยและความคิดของนักวิชาการประกอบการตัดสินใจสั่งการเพียงใด

4.3 คำนึงถึงความสามารถของผู้รับคำสั่งด้วยหรือยัง

4.4 ปัจจัยเกื้อกูลและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

4.5 เป็นคำสั่งที่ชัดเจน และเกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้สั่งและผู้รับคำสั่งหรือไม่

5. การประสานงาน (Co-ordinating) หมายถึง การประสานงานระหว่างหน่วยงานหรือตำแหน่งที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร การประสานงานระหว่างหน่วยงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร การประสานงานเป็นขั้น หนึ่งของกระบวนการบริหาร ซึ่งผู้บริหารจะต้องใช้เทคนิคในการส่งเสริม ชักจูง ตักเตือน และ ช่วยเหลือให้ทุกหน่วยงานขององค์กร หน้าที่ขององค์กรเป็นจุดมุ่งหมายปลายทาง วัตถุประสงค์กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติตามกำหนดเวลาและสถานที่ตลอดจนผู้รับผิดชอบ ทำให้ผู้เกี่ยวข้องทราบว่า ในเวลาใด ใครทำอะไร ที่ไหน และทำอย่างไร เป็นการสะดวก ทุกฝ่ายในการติดต่อประสานงาน เกี่ยวกับกระบวนการของการผลิตและผลผลิตต่อไป

5.1 วิธีการประสานงานภายในองค์กร

5.1.1 จัดแผนผังแสดงสายงาน และกำหนดหน้าที่ของหน่วยงาน และตำแหน่งต่างๆ ให้ชัดเจน เพื่อป้องกันการปฏิบัติงานก้าวร้าว และซ้ำซ้อนกัน เมื่อหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายปฏิบัติงานตามที่กำหนดไว้ งานขององค์กรย่อมสอดคล้องกัน

5.1.2 จัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และเข้าใจซึ่งกันและกัน

5.1.3 จัดให้มีคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์ หรือกำหนดแนวปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจัดตั้งเป็นคณะกรรมการประจำ และหรือคณะกรรมการเฉพาะกิจก็ได้

5.1.4 การใช้วิธีการงบประมาณ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุม ให้การปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานหรือแต่ละโครงการประสานงานกัน และบรรลุเป้าหมายอย่างมี เอกภาพ

5.1.5 การติดตามผล เพื่อเป็นการติดตามผลงานความก้าวหน้าของงาน และหาทางแก้ไขข้อบกพร่องและปัญหาต่างๆ

5.1.6 การใช้วิธีติดต่อแบบ เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในสายงานที่เกี่ยวข้องโดยอาศัยการติดต่อแบบไม่เป็นทางการ และการใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล เพื่อช่วยให้ประสานงานเป็นไปด้วยดี

5.1.7 การใช้เจ้าหน้าที่ติดต่อเฉพาะ โดยการเลือกใช้บุคคลที่มีความเหมาะสมที่จะทำหน้าที่ประสานงานโดยเฉพาะ เช่น มีบุคลิกภาพดี มีความสุภาพอ่อนโยน และพูดจาน่าฟัง

5.1.8 จัดให้มีงานชุมนุมระหว่างสมาชิกในองค์กร โดยมีการจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ ประชุมสัมมนาเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสานงานกันทางอ้อมด้วย

5.2 วิธีประสานงานระหว่างองค์กร

5.2.1 การกำหนดสิทธิและหน้าที่ขององค์กร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ขององค์กร จึงควรกำหนดสิทธิและหน้าที่ขององค์กรให้ชัดเจน เพื่อหลีกเลี่ยงการปฏิบัติงานซ้ำซ้อนและการขัดแย้งกัน

5.2.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการผสม เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

5.2.3 การใช้งบประมาณ เพื่อให้องค์กรต่างๆ ปฏิบัติงานตามโครงการและงานที่รับผิดชอบตลอดจนเพื่อป้องกันการปฏิบัติงานซ้ำซ้อน

6. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติ และการประชาสัมพันธ์ขององค์กรในการบริหารนั้นผู้บริหารจะต้องดำเนินการตามกระบวนการบริหาร เริ่มจากการวางแผนการ จัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การสั่งการ การประสานงาน ต่อจากนั้นก็เป็นที่ของผู้บริหารที่จะต้องติดตามผลว่าการที่ได้สั่งการหรือมอบหมายให้แก่ผู้ร่วมงานนั้น ผลการปฏิบัติงานรุดหน้าหรือไม่เพียงใด มีอุปสรรคและข้อขัดข้องประการใด ผลการปฏิบัติงานสอดคล้องและบรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นการประเมินผลงานขององค์กร และประเมินผลการปฏิบัติงานของเพื่อนร่วมงานด้วย และจะได้เป็นข้อมูลในการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บังคับบัญชาและประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบด้วย

7. งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การบริหารงบประมาณ ในการบริหารงานผู้บริหาร มีภารกิจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณ มีภารกิจหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก ได้แก่ การจัดทำงบประมาณซึ่งเป็นการวางแผนล่วงหน้าในการขอเงินเพื่อจัดซื้อหรือจัดจ้าง หรือค่าใช้จ่าย และขั้นตอนที่สอง ได้แก่ การดำเนินการใช้เงินเพื่อจัดซื้อหรือจัดจ้างตาม งบประมาณที่ได้รับนั้น

ทฤษฎีการจัดการ (เริ่มยุคใหม่) ของดริคเกอร์ (Drucker, 2005) เสนอเป็นหลักการว่า กระบวนการจัดการประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดหน้าที่การทำงานที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยกำหนดว่าจะดำเนินการอย่างไรและดำเนินการเมื่อไร เพื่อให้ความสำเร็จตามแผนที่วางไว้ การวางแผนต้องควบคุมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2. การจัดองค์กร (Organizing) เป็นการมอบหมายงานให้บุคคลในแผนกหรือฝ่ายได้ปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนที่วางไว้ เมื่อแผนกหรือฝ่ายประสบความสำเร็จก็จะทำให้ องค์กรประสบความสำเร็จไปด้วยดี

3. การเป็นผู้นำ (Leading) เป็นการจูงใจ การชักนำ การกระตุ้นและชี้ทิศทางให้ดำเนินไปสู่เป้าหมาย โดยการเพิ่มผลผลิตและเน้นมนุษย์สัมพันธ์ทำให้เกิดระดับผลผลิตในระยะยาวที่สูงกว่า ภาวะงานเพราะคนมักไม่ค่อยชอบภาวะงาน

4. การควบคุม (Controlling) เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหาร ที่จะต้องรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลการดำเนินงาน เปรียบเทียบผลงานปัจจุบันกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ และทำการตัดสินใจไปตามเกณฑ์หรือไม่

ดาร์ฟ (Dalf, 2006 อ้างถึงใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550 : 26-27) กล่าวถึง กิจกรรมหลักทางการจัดการแบ่งออกเป็นกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม 4 ประการ คือ

1. การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การกำหนดขอบเขตของธุรกิจ ตั้งเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ตลอดจนกำหนดวิธีการเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. การจัดองค์กร (Organizing) ประกอบด้วย การจัดบุคคล แบ่งแผนงาน และจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับแผนงาน เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินการตามแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด การวางแผนและการจัดการองค์กรนี้จัดได้ว่าอยู่ในส่วนของการคิด ซึ่งเป็นนามธรรมเพื่อให้ ส่วนการคิดนี้นำไปสู่การกระทำที่สำเร็จเป็นรูปธรรมจะต้องอาศัยสมาชิกในองค์กรซึ่งหมายถึงตนเองและผู้อื่นร่วมกันทำงาน และเพื่อให้สมาชิกสามารถทำงานได้ตามความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่และบรรลุวัตถุประสงค์ จะต้องอาศัยกิจกรรมในลำดับต่อไปนี้ เรียกว่า การชี้นำ

3. การชี้นำ (Leading) ประกอบด้วย เนื้อหา 2 เรื่องสำคัญ คือ ภาวะผู้นำ (Leadership) ซึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาตัวผู้บริหารเอง และการจูงใจ (Motivation) ซึ่งเกี่ยวกับการชักจูง หรือการกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานได้เต็มที่ตามความรู้ความสามารถ

4. การควบคุมองค์กร (Controlling) เป็นการควบคุมองค์กรให้การดำเนินงานต่างๆ ภายในองค์กร เป็นไปตามแผนงาน ความคาดหวังหรือมาตรฐานที่กำหนด

ยุทธศาสตร์ต่างๆ ของภาครัฐต่อการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

1. แนวคิดหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้พระราชทานความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง (สมบัติ กุสุมาวลี, 2551: 86 – 88) ว่าเป้นปรัชญาซึ่งการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให่ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง อย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและ

นักธุรกิจในทุกกระดับ ให้มีสำนึกคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและใหม่ความรอบรูที่เหมาะสม ในการดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ได้มีความพยายามของคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในการอธิบายความหมายเพิ่มเติมขององค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป ไม่สุดโต่งเกินไป ขณะเดียวกันความพอดีนั้นก็จะต้องเป็นไปในลักษณะที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ รูวสิ่งใดควรจ่ายออกไปและสิ่งใดควรรักษาไว้ โดยใช้การประมาณ ทั้งประมาณตนและประมาณสถานการณ์ ประมาณตนให้รูวตนเองต้องการอะไร มีความจำเป็นสำหรับตนมากแค่ไหน และในสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ต้องทำอะไรถึงจะพอเพียงกับตนเอง ซึ่งการประมาณตนเองและสถานการณ์ เพื่อวิเคราะห์หาความพอดีของตนนั้น ที่ว่าไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไปอยู่ที่ระดับใด หลายครั้งจากกระแสพระราชดำรัส กล่าวถึงสถานการณ์รอบด้านในสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจถึงระดับความพอดีของบุคคล องค์กร หรือสังคม เพราะฉะนั้นหากถามว่าความพอประมาณคือพอประมาณขนาดไหน ก็ต้องใช้การประมาณปัจจัยต่างๆ รอบด้านทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อมเป็นเหตุผลให้ทราบถึง “ความพอประมาณ” ในระดับพอประมาณนั้นๆ

2. ความมีเหตุผล หมายถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไป อย่างมีเหตุผล โดยใช้ความเป็นกลางเที่ยงตรงปราศจากอคติ เพราะการวิเคราะห์วิจารณ์ใดๆ ที่ได้ชื่อ ว่ามีเหตุผลแล้วนั้น สำคัญอย่างยิ่งต้องใช้ความเป็นกลาง ความไม่มีอคติ แล้วจะสามารถพิจารณาเหตุผลได้รอบด้าน และมีการตัดสินใจอย่างรอบคอบที่สุด ความมีเหตุผล ความเป็นกลาง การปราศจากอคตินั้น จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมีภูมิคุ้มกันที่ดีคอยถ่วงน้ำหนัก ไม่ให้เอียงไปทางด้านใดด้านหนึ่ง ทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมถึงความเสี่ยงที่จะมีขึ้น

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งไกลและใกล้ เตรียมความพร้อมในทุกๆ ด้าน เราจะเห็นถึงการคล่องเกี่ยวกันอยู่ของทั้งสามหวง กล่าวคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลก็เป็นส่วนหนึ่งที่สร้างให้เกิดภูมิคุ้มกัน ในขณะที่เดียวกันการมีภูมิคุ้มกันที่ดีก็เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ความพอประมาณ สามารถประมาณได้อย่างเหมาะสม เพราะไม่ประมาทมีการเตรียมพร้อมตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงต่างๆ อยู่เสมอ เช่นเดียวกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดี อย่างเช่น ความมีสติรู้และความสงบภายในใจอยู่เสมอ ก็ทำให้เกิดพุทธิปัญญา วิจารณ์ญาณ ในการพิจารณาปัจจัยต่างๆ เพื่อตัดสินใจระดับความพอเพียงได้ หลายครั้งที่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชดำรัสถึงความสามัคคี ให้ยึดเหนี่ยวไว้ในยามสังคมมีความเปลี่ยนแปลง ความสามัคคี คือ ภูมิคุ้มกันหนึ่งที่จะช่วยให้รับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องมีเงื่อนไข 2 เงื่อนไข คือ อาศัยความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

4. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรูเกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน

และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ การเรียนรู้อย่างรอบด้าน คือ การเรียนรู้ตั้งแต่รูเขาใจและประยุกต์ หรือบูรณาการ วิชา คือ วิชาหลักวิชาตามที่ได้ศึกษามาเป็นอย่างดี จากนั้นจึงนำมาพิจารณาให้เกิดการ เขาใจ กลายเป็นความรู้ของตนเอง และนำไปปฏิบัติประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ การปฏิบัติใช้ ความจริงเกิดผล ก็เป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่ง เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรูจากสถานการณ์จริง และจะเกิด เป็นองค์ความรู้ จึงถือว่า เป็นความรู้ที่สำคัญยิ่งเพราะเป็นความรู้ที่เกิดจากเมื่อใช้การเรียนรู้ให้เกิด ประโยชน์ก็ได้ความรู้จากการใช้ นั้น ๆ

5. ในสวนของเงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วยความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อ สัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใฝ่ดีปฏิบัติในการดำเนินชีวิตและคุณธรรมต่างๆ ที่ช่วย กำกับการดำเนินชีวิตให้อยู่ในครรลองที่เหมาะสม ไม่วางจะเป็นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบ ความเสียสละ เป็นต้น

สรุปจุดเน้นของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สมบัติ กุสุมาวาลี, 2551: 88 – 90) มีดังนี้

1. เน้นให้คนเขาใจหลักพื้นฐานทางสังคมว่า “ความเปลี่ยนแปลง” คือ ความจริงแท้ ทางสังคม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถือว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นอนิจจังลักษณะของสังคม ดังนั้น คนในสังคมจึงต้องรู้จักมองโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างเป็นระบบ ต้องไม่มอง โลกอย่างหยุดนิ่งตายตัว ต้องเขาใจว่าทุกอย่างล้วนอยู่ภายใต้พลังพลวัตการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีตรรกะ ของเหตุและผลที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

2. เน้นการสร้างความพร้อมรองรับกับการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือเมื่อมองโลกในเชิงพลวัต แลแล้ว คนก็จะต้องหันกลับมาถามทบทวนตนเองว่าเตรียมพร้อมตนเอง ครอบครัว ชุมชนองค์กร และ ประเทศชาติ ให้สามารถรองรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร หากพิจารณาจากคำนิยามข้างตน จะ เห็นได้ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ไม่ได้ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ประเด็น สำคัญกลับอยู่ที่ว่าจะปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้เท่าทันและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสเหล่านั้นอย่างไร

3. เน้นการสร้างสมดุล มั่นคง และความยั่งยืนระยะยาว กล่าวคือ ในการที่จะ ปรับตัวให้พร้อมรองรับกับการเปลี่ยนแปลงได้ หลักสำคัญในการเตรียมความพร้อมนี้ หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงจะไม่มองเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า หรือการเอาตัวรอดในระยะสั้นๆ หรือ การแก้ปัญหาให้แต่ตัวเองเอาตัวรอดได้ แต่ไปสร้างความเสียหายให้กับภาคส่วนอื่น หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นเรื่องของการมองการณ์ไกล การเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งและการมี ชีวิตที่ตีตรวมกันในระยะยาว

4. เน้นความพอดี พอประมาณ รู้จักตัวเอง รู้จักบริบท ในการที่จะทำให้สังคม ชุมชน องค์กรมีความสมดุลยั่งยืนระยะยาว คนในสังคมจะต้อง “รู้เรา รู้เขา” คือ รู้จักตนเอง รู้จักรากเหงา ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ความสามารถ จุดแข็ง จุดอ่อนของตนเอง และรู้จักวิเคราะห์ บริบท/สภาพ แวดล้อมแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน รวมทั้งรู้จักทำความเข้าใจสังคม/ชุมชน/องค์กร ในสวนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และเมื่อพิจารณา “ตัวเราและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง” อย่างรอบด้านแล้ว หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นให้เราไตร่ตรอง “ความพอประมาณ” และ “ความ พอดี” กล่าวคือ รู้จัก ประมาณและประเมินตนเองว่า “ความพอดี พอเหมาะ พอสมควร” สำหรับ สังคม/ชุมชน/องค์กรของ เราควรจะอยู่ ณ จุดใด สิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง คือ การทำอะไรที่สุโตงตองทั้งในทางบวกและทางลบ เช่น การทำ

อะไรที่เกินความสามารถเกินศักยภาพและขีดรากเหงาทางสังคม หรือการทำอะไรที่ต่ำกว่าความสามารถ ศักยภาพและความเป้นจริงของตนเอง เป้นตน

5. เน้นการมีความรู้ และควมามีคุณธรรม คนที่จะรู้จักตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อมและรู้จักการประมาณตนเองนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้และมีธรรมะอยู่ในจิตใจ เงื่อนไขสำคัญที่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยึดถือวาเป้นหัวใจสำคัญ คือ การที่คนในสังคม/ชุมชน/องค์กร จะต้องใช้ชีวิตและทำงานอยู่บนพื้นฐานของความรู้ การมีสติปัญญา และการหมั่นเรียนรู้ แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มากกว่าการไขแต่อารมณ์ ความรู้สึกและอคติเดิม ๆ ในการตัดสินใจ รวมทั้งคนในสังคม/ชุมชน/องค์กรจะต้องมีคุณธรรมเป้นพื้นฐานของจิตใจ เช่น มีความพากเพียร อุตสาหะมีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีสัมมาอาชีวะ มีธรรมะในจิตใจ มีความสามัคคี เป้นตน

6. เน้นการพึ่งตนเอง การพึ่งพิงอิงกัน และความรับผิดชอบตอสวนรวม เป้าประสงค์สำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือ ทำใ้คน ครอบครัว ชุมชน องค์กร สังคม สามารถที่จะยืนหยัดบนขาของตนเอง แม่ “การพึ่งตนเองได้” คือ หัวใจสำคัญ แต่การ พึ่งตนเองได้ มิได้หมายความว่าความวาจะใช้ชีวิตแบบปัจเจกชนนิยม ตัวใครตัวมัน ตัดขาดความสัมพันธ์จากโลกภายนอก หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริม “การพึ่งตนเองแบบยั่งยืน” กล่าวคือ การสร้างความสัมพันธ์ รวมือ ช่วยเหลือ แบ่งปัน ถอยทีถอยอาศัยกับผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ส่งเสริมใ้คนเห็นแก่ประโยชน์สวนตน (Self – interest) เป้นที่ตั้ง แต่ใ้คุณค่าอย่างยิ่งกับการสร้างวิสัยทัศน์และคานิยมของคนใ้รู้จักรับผิดชอบและเห็นแก่ประโยชน์สวนรวม (Collective – interest) เพราะประโยชน์สวนรวม คือ สิ่งที่จะสร้างความสงบสันติ และความผาสุกของทุกคนในสังคมระยะยาว

2. แผนงานยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดใ้รัฐพึงจัดใ้มียุทธศาสตร์ชาติ เป้นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป้นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ใ้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อใ้เกิดเป้นพลังผลักดันร่วมกันไปสูเป้าหมายดังกล่าว โดยใ้เป้นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติและต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. 2560 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560 โดยกำหนดใ้มี การแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติเพื่อรับผิดชอบในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติกำหนดวิธีการ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติในการติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินผลรวมทั้งกำหนดมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนใ้ประชาชนทุกภาคส่วนดำเนินการใ้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้เป้นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2560 คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านต่างๆ รวม 6 คณะอันประกอบด้วยคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพ ชีวิตที่เป้นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้าน

การปรับสมดุลและพัฒนา ระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ตลอดจนได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางเพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติตามที่ กฎหมายกำหนดแล้ว ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง” ภายในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน

การพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ได้ส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนาในทุกมิติทั้งในด้านเศรษฐกิจที่ประเทศไทยได้รับการยกระดับ เป็นประเทศในกลุ่มบนของกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลาง ในด้านสังคมที่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนส่งผลให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากการเป็นประเทศยากจน และในด้านสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในความหลากหลายเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีความท้าทายต่อการพัฒนาที่สำคัญ อาทิ อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปี 2560 ที่ร้อยละ 3.9 ถือว่าอยู่ใน ระดับต่ำกว่า ศักยภาพ เมื่อเทียบกับร้อยละ 6.0 ต่อปีในช่วงเวลาเกือบ 6 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยมีสาเหตุหลักจากการชะลอตัวของการลงทุนภายในประเทศและสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่ยังไม่ฟื้นตัวได้เต็มที่ โครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ภาคบริการและภาคเกษตรมีผลิตภาพการผลิตในระดับต่ำ ขาดการนำเทคโนโลยีเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ประกอบกับแรงงานไทยยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพและสมรรถนะที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ นอกจากนี้ ศักยภาพและคุณภาพของประชากรไทยทุกช่วงวัยยังคงเป็นปัจจัยท้าทายสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แม้ว่าการเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุข การศึกษา บริการสาธารณสุข สุข โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และการคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ ของคนไทยมีความครอบคลุมเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงมี ปัญหาเรื่องคุณภาพการให้บริการที่มีมาตรฐานแตกต่างกันระหว่างพื้นที่ ซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้ประเทศไทยยังคงมีปัญหาค่าความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ ขณะที่ปัญหาด้านความยากจนยังคงเป็นประเด็นท้าทายในการยกระดับการพัฒนาประเทศให้ประชาชนมีรายได้สูงขึ้นและแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันการวางกลยุทธ์ระยะยาวในการฟื้นฟูการใช้และการรักษาทรัพยากร อย่างบูรณาการเพื่อการพัฒนาประเทศที่ผ่านมายังขาดความชัดเจน ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศยังมีปัญหาการใช้อย่างสิ้นเปลืองและเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐ การพัฒนาประเทศขาดความต่อเนื่องและความยืดหยุ่นในการตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาของประชาชน ขณะที่ความมั่นคงภายในประเทศยังมีหลายประเด็นที่ต้องเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็งลดความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์ที่มีรากฐานมาจากความเหลื่อมล้ำ ความไม่เสมอภาค การขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมือง ตลอดจนส่งเสริมคนในชาติให้ยึดมั่นสถาบันหลักเป็นศูนย์รวมจิตใจให้เกิดความรักและความสามัคคี ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนประชากรวัยแรงงานและวัยเด็กที่ลดลงและประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาประเทศในมิติต่างๆ มีความท้าทาย

มากขึ้น ทั้งในส่วนของเสถียรภาพทางการเงินการคลัง ของประเทศในการจัดสวัสดิการเพื่อดูแลผู้สูงอายุ ที่เพิ่มสูงขึ้น การลงทุนและการออม การเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจของประเทศ ความมั่นคงทางสังคม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นประเด็นท้าทายต่อการขับเคลื่อนประเทศ ไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว

แม้ว่าประเทศไทยจะมีตำแหน่งที่ตั้งที่สามารถเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงในภูมิภาคและเป็นประตูสู่เอเชีย แต่การที่มีอาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ ทำให้ปัญหาด้านเขตแดน กับประเทศเพื่อนบ้านยังคงเป็นความท้าทายด้านความมั่นคงในอนาคต นอกจากนี้ประเทศไทยยังคงต้องให้ ความสำคัญกับปัญหาด้านความมั่นคงอื่นๆ ที่มีความซับซ้อน ละเอียดอ่อน และมีความเชื่อมโยงกัน หลายมิติที่อาจเป็นประเด็นท้าทายต่อการสร้างบรรยากาศความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน และระหว่างประชาชนกับประชาชน ซึ่งรวมถึงการสร้างความสามัคคีของคนในชาติที่จะนำไปสู่ การแก้ปัญหา ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มประชากรไทยที่มีแนวคิดและความเชื่อที่แตกต่างกันอย่างยั่งยืน นอกจากนี้การ ขยายอิทธิพลและการเพิ่มบทบาทของประชาคมมหาอำนาจ ที่อาจก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบ หลายขั้วอำนาจหรือเกิดการย้ายขั้วอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ของประเทศในอนาคตขณะที่องค์กรที่ไม่ใช่รัฐ อาทิ องค์กรระหว่างประเทศและบริษัทข้ามชาติจะมี บทบาทมากขึ้นในการกำหนดกฎ ระเบียบ ทิศทางความสัมพันธ์ และมาตรฐานสากลต่าง ๆ ทั้งในด้าน ความมั่นคงและเศรษฐกิจ รวมทั้งการรวมกลุ่มเศรษฐกิจและการเปิดเสรีในภูมิภาคที่นำไปสู่ความ เชื่อมโยงในทุกระบบ อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านอาชญากรรมข้ามชาติและเศรษฐกิจนอกระบบ รวมทั้ง ปัญหายาเสพติด การค้ามนุษย์และการลักลอบเข้าเมือง ในทางกลับกันความเปลี่ยนแปลงจากโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดจะก่อให้เกิด นวัตกรรมอย่างพลิกผัน อาทิ เทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ อินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ หุ่นยนต์และโดรน เทคโนโลยี พันธุกรรมสมัยใหม่และเทคโนโลยีทางการเงิน ซึ่งตัวอย่างแนวโน้ม การพัฒนาเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดเหล่านี้ คาดว่าจะเป็นปัจจัยสนับสนุนหลักที่ช่วยทำให้เศรษฐกิจ โลกและเศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มที่จะกลับมาขยายตัวได้เข้มแข็งขึ้น แนวโน้มสำคัญที่จำเป็นต้องมีการ ติดตามอย่างใกล้ชิด อาทิ การรวมกลุ่มทางการค้าและการลงทุนที่จะมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น การ แข่งขันที่คาดว่าจะรุนแรงขึ้น ในการเพิ่มผลิตภาพและสร้างความหลากหลายของสินค้าและบริการที่ตอบ โจทย์รูปแบบชีวิตใหม่ๆ นอกจากนี้ ประเทศไทยคาดว่าจะเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี 2574 จะก่อให้เกิดโอกาสใหม่ๆ ในการตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคนสูงวัยที่จะมีสัดส่วน เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการคาดการณ์ว่าครอบครัวไทยจะมีขนาดเล็กลงและมีรูปแบบที่หลากหลาย มากขึ้น ประชากรในประเทศไทยจะมีช่วงอายุที่แตกต่างกันและจะมีกลุ่มคนช่วงอายุใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งจะ ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้นการเตรียมความพร้อมของประชากรให้มีคุณภาพ และการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการผลิตและการบริการของประเทศจะเป็นความท้าทาย สำคัญ ในระยะต่อไป ในขณะที่เดียวกันโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย อาจทำให้เกิดความต้องการแรงงาน ต่างชาติเพิ่มมากขึ้นเพื่อทดแทนจำนวนแรงงานไทยที่ลดลง ซึ่งปัจจัยด้านการเปิดเสรีในภูมิภาค และ ความก้าวหน้าของการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งในภูมิภาคจะทำให้การเคลื่อนย้ายแรงงานและ การ ย้ายถิ่นมีความสะดวกมากขึ้น และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรเข้าออก ประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่มีศักยภาพซึ่งมีแนวโน้มในการเคลื่อนย้ายไปเรียนหรือ

ทำงานในทั่วทุกมุมโลกสูงขึ้น ทั้งนี้การย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น จึงอาจจะเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะยังคงเป็นประเทศผู้รับของประชากรจากประเทศเพื่อนบ้าน ขณะที่ประชากรไทยโดยเฉพาะแรงงานทักษะอาจมีแรงจูงใจในการย้ายถิ่นไปยังประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่ดีกว่า อาจทำให้การแย่งชิงแรงงานมีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งจะยิ่งทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมไทย นอกจากนี้ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศคาดว่าจะมีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งในเชิงความผันผวน ความถี่ และขอบเขตที่กว้างขวางมากขึ้น ซึ่งจะสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ตลอดจนระบบผลิตทางการเกษตรที่สัมพันธ์ต่อเนื่องกับความมั่นคงด้านอาหารและน้ำ ขณะที่ระบบนิเวศต่างๆ มีแนวโน้มเสื่อมโทรมลง และมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงในการสูญเสียความสามารถในการรองรับความต้องการของมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามระดับความรุนแรงของผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกและความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศต่างๆ ดังกล่าวที่แต่ละประเทศจะต้องเผชิญจะมีความแตกต่างกันทำให้การเป็นสังคมสีเขียว การรักษาและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการจะได้รับความสำคัญ และความสนใจจากนานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก รวมถึงการสร้างสมดุลความมั่นคงด้านพลังงานและอาหารมีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น กฎระเบียบและข้อตกลงด้านสิ่งแวดล้อมจะมีความเข้มข้นและเข้มงวดขึ้น โดยกรอบการพัฒนาตามข้อตกลงระหว่างประเทศต่างๆ ที่สำคัญ เช่น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและบันทึกความตกลงปารีส จะได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น แนวโน้มเหล่านี้จะก่อให้เกิดความท้าทายต่อการพัฒนาประเทศในหลายมิติทั้งในส่วนของการทำงานและอาชีพ สาขาการผลิตและบริการใหม่ๆ ความมั่นคงของประเทศอันเกิดจากภัยคุกคามและความเสี่ยงด้านอื่นๆ ที่ซับซ้อนขึ้น อาชญากรรมไซเบอร์รูปแบบการก่อสงครามที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีและรวดเร็วของผู้คน เงินทุน ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้เทคโนโลยีและสินค้าและบริการ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รวดเร็วและคาดการณ์ได้ยาก การเกิดขึ้นของโรคระบาด และโรคอุบัติใหม่ที่จะส่งผลให้การเฝ้าระวังด้านสาธารณสุขในประเทศ มีความสำคัญมากขึ้น อาจนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นได้หากไม่มีมาตรการ ที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและรองรับผลกระทบต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งรวมถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบพลิกผันที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการเข้าถึงเทคโนโลยีโครงสร้างพื้นฐาน และองค์ความรู้สมัยใหม่มีระดับความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มประชากรต่างๆ โดยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อทั้งการทำงานและอาชีพที่จะมีรูปแบบและลักษณะงานที่เปลี่ยนไป มีความต้องการแรงงาน ที่มีสมรรถนะสูงเพิ่มมากขึ้น หลายอาชีพอาจหายไปจากตลาดงานในปัจจุบันและบางอาชีพจะถูกทดแทนด้วยระบบอัตโนมัติโดยเฉพาะอาชีพที่ต้องการทักษะระดับต่ำ ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ปรับตัวไม่ทันหรือขาดความรู้และทักษะที่ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป กระแสโลกาภิวัตน์ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาขยายความเป็นเมือง วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศที่อาจจะมีผลกระทบรุนแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจัยทั้งหมดดังกล่าวจะส่งผลให้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จากปัจจัยและแนวโน้มที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในมิติต่างๆ ข้างต้น เห็นได้ว่าบริบทและ

สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีพลวัตสูงและมีความซับซ้อนหลากหลายมิติซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออนาคตการพัฒนาประเทศอย่างมาก ดังนั้น การพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติและทุกด้านของการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง มีความร่วมมือในลักษณะประชารัฐจากภาคส่วนต่างๆ ในรูปแบบของหุ้นส่วนการพัฒนาที่เป็นการดำเนินงานอย่างบูรณาการ เนื่องจากทุกมิติการพัฒนามีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน โดยประเทศไทยจำเป็นต้องมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความรู้สมรรถนะ และทักษะ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ สามารถรู้เท่าทันและปรับตัวให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข มีอาชีพที่มั่นคง สร้างรายได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์และกติกาใหม่ๆ และ มาตรฐานที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบ และปัจจัยส่งเสริมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกัน ทั้งในส่วนของระบบการเรียนการสอน และการพัฒนา ทักษะฝีมือที่สอดคล้องกันกับการพัฒนาของคนในแต่ละช่วงวัย ระบบบริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้ประเทศไทยสามารถ ยกระดับเป็นเจ้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมก้าวทันโลก จากการต่อยอดการพัฒนาบนพื้นฐานนโยบาย ไทยแลนด์ 4.0 ส่งผลให้เกิดการสร้างห่วงโซ่มูลค่าทางเศรษฐกิจในทั้งภาคอุตสาหกรรมภาคเกษตรและภาคบริการ กระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และนำไปสู่การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกภาคส่วน นอกจากนี้ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลความมั่นคงด้านพลังงานและอาหาร การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายเชิงนิเวศ การส่งเสริมการดำเนินชีวิตและธุรกิจ และการพัฒนา และขยายความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่องที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมกับการมีข้อกำหนดของรูปแบบและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้พื้นที่ที่ชัดเจน ขณะที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบโลจิสติกส์ กฎหมาย ระบบภาษีต้องมีกลยุทธ์การพัฒนาที่สามารถอำนวยความสะดวก และส่งเสริมให้ประเทศมีศักยภาพการแข่งขันที่สูงขึ้น และสามารถชี้แจงในเรื่องตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญของการรวมกลุ่มความร่วมมือกับนานาประเทศในระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อกระชับและสร้างสัมพันธ์ไมตรีเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการทูต ซึ่งจะก่อให้เกิดการสร้างพลังทางเศรษฐกิจและรักษา ความมั่นคงของประเทศ โดยจำเป็นต้องสร้างความพร้อมในการที่จะยกระดับมาตรฐานและมีการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบกติกาสากลในด้านต่างๆ ขณะเดียวกันประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งให้มีการปฏิรูประบบราชการและการเมืองเพื่อให้เกิดการบริหารราชการที่ดีและมีเสถียรภาพทางการเมือง มีการ ส่งเสริมคนในชาติให้ยึดมั่นสถาบันหลักเป็นศูนย์รวมจิตใจเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีและลดความขัดแย้งภายในประเทศ โดยที่นโยบายการพัฒนาต่างๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับโครงสร้างและลักษณะพฤติกรรมของประชากรที่อาจจะมีความแตกต่างจากปัจจุบันมากขึ้น ดังนั้น ภายใต้เงื่อนไขโครงสร้างประชากร โครงสร้างเศรษฐกิจ สภาพสังคม สภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม และปัจจัยการพัฒนาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการวางแผนการพัฒนาที่รอบคอบและครอบคลุม อย่างไรก็ตามหลายประเด็นพัฒนาเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการปรับตัวซึ่งจะต้องหยั่งรากลึกกลงไปถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้าง การขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประเทศเจริญก้าวหน้าไปในอนาคตจึงจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ในระยะยาวที่ต้องบรรลุ พร้อมทั้งแนวยุทธศาสตร์หลักในด้านต่างๆ เพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างบูรณาการบนพื้นฐาน

ประชารัฐเพื่อยกระดับจุดแข็งและจุดเด่นของประเทศ และปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนและจุดด้อยต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยยุทธศาสตร์ชาติจะเป็นเป้าหมายใหญ่ในการขับเคลื่อนประเทศและถ่ายทอดไปสู่แผนในระดับอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติทั้งในระดับยุทธศาสตร์ภารกิจและพื้นที่ซึ่งรวมถึงพื้นที่พิเศษต่างๆ อาทิ เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อให้การพัฒนาประเทศสามารถดำเนินการได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อสนองต่อต่อผลประโยชน์แห่งชาติอันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย การดำรงอยู่อย่างมั่นคง และยั่งยืนของ สถาบันหลักของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุข เป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ความมั่นคง หมายถึง การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศ และภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครัวเรือน และปัจเจกบุคคล และ มีความมั่นคงในทุกมิติทั้งมิติทางการทหาร เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง เช่น ประเทศ มีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถาบันชาติศาสนา พระมหากษัตริย์มีความเข้มแข็งเป็นศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน มีระบบการเมืองที่มั่นคงเป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล สังคมมีความปรองดองและความสามัคคีสามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัวมีความอบอุ่น ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคงพอเพียงกับการดำรงชีวิต มีการออมสำหรับวัยเกษียณ ความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำ มีที่อยู่อาศัย และความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน

ความมั่งคั่ง หมายถึง ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืน จนเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรมีความอยู่ดีมีสุขได้รับ ผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น และมีการพัฒนาอย่างทั่วถึงทุกภาคส่วน มีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติไม่มีประชาชนที่อยู่ในภาวะความยากจน เศรษฐกิจในประเทศมีความเข้มแข็ง ขณะเดียวกันต้องมีความสามารถในการแข่งขันกับประเทศต่างๆ ทั้งในตลาดโลกและตลาดภายในประเทศเพื่อให้สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนมีการสร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป และประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีโลก และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และการค้าอย่างแน่นแฟ้นกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย เป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาค ทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน และการทำธุรกิจ เพื่อให้เป็นพลังในการพัฒนา นอกจากนี้ ยังมีความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่องไปได้ได้แก่ ทุนมนุษย์ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่อยู่บนหลักการใช้การรักษา และการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดีไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทรัพยากรธรรมชาติมี ความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความ เอื้ออาทร เสียสละ เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม รัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างสมดุล มีเสถียรภาพ และยั่งยืน

โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศคือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศ ใน หลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดีเก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม โดยการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย

1. ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย
2. ชีตความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้
3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ
4. ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม
5. ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ
6. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ

เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และเป้าหมายการพัฒนาประเทศข้างต้น จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาว ที่จะทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัย ภายใน และภายนอกประเทศในทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และ ภาคบริการของประเทศได้รับการพัฒนาระดับไปสู่การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่ม และพัฒนาเทคโนโลยีที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ที่จะสร้างและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของ ประเทศ เพื่อยกระดับฐานรายได้ของประชาชนในภาพรวมและกระจายผลประโยชน์ไปสู่ภาคส่วนต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม คนไทยได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดีเก่ง มีวินัย คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และมี ศักยภาพในการคิดวิเคราะห์สามารถ “รู้รับ ปรับใช้” เทคโนโลยีใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึง บริการพื้นฐานระบบสวัสดิการ และกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีใครถูกทิ้ง ไว้ข้าง หลัง การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติจะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่าง การพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบ “ประชารัฐ” โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ

ทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยแต่ละยุทธศาสตร์มีเป้าหมายและประเด็นการพัฒนา ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกရာชอธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติสังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคาม และภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการ ทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้าน และมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการ ของยุทธศาสตร์ชาติ ด้านอื่นๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด

2. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนา ที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่

2.1 “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศ ในด้านอื่นๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของ เศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่

2.2 “ปรับปรุงปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานของประเทศ ในมิติต่างๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต

2.3 “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับ อนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปรุงปัจจุบัน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุน ในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดีรวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลาง และลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

3. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มีเป้าหมาย การพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดีเก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มียัศถือดี ออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสาร ภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สูการเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ และอื่นๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

4. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมาย การพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชน ท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทย ทั้งในมิติ สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเอง และทำ ประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและ สวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

5. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มี เป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมาภิบาล และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกัน ทั้งภายในและ ภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการให้ทุก ฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้โดยเป็น การดำเนินการ บนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็ทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

6. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มี เป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชน และ ประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงาน ของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีสมรรถนะสูง ยึด หลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำ นวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และ ปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุก ภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และ โปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมัยยัสต์และสร้าง จิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความ ชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลด ความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมไม่ เลือกปฏิบัติและการอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามหลักนิติธรรม

3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เป็นแผนพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี (พ.ศ.2560 - 2564) ซึ่ง แปลงยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ทิศทางการ พัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงมุ่งเตรียมความพร้อมและวางรากฐานในการยกระดับประเทศไทย ให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนามตามปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง โดยมีกรอบวิสัยทัศน์และเป้าหมายอนาคตประเทศไทยในปี 2579 ซึ่งกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ ชาติระยะ 20 ปี เป็นกรอบที่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มุ่งตอบสนองวัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนา

ที่กำหนดภายใต้ระยะเวลา 5 ปี ต่อจากนี้ไปพิจารณาจากการประเมินสภาพแวดล้อมการพัฒนาทั้งจากภายนอกและภายในประเทศที่บ่งชี้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของประเทศ และการสะท้อนถึงโอกาสและความเสี่ยงในการที่ผลักดันขับเคลื่อนให้การพัฒนาในด้านต่างๆ บรรลุผลได้ในระยะเวลา 5 ปีแรกของยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ทั้งนี้โดยได้คำนึงถึงการต่อยอดให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่องภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับต่อไป ดังนั้น การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายรวมของการพัฒนาได้ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย ค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะ และมีความสุข โดยมีสุขภาพและสุขภาพที่ดี ครอบครัวอบอุ่น ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. เพื่อให้คนไทยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้

3. เพื่อให้เศรษฐกิจเข้มแข็งแข่งขันได้ มีเสถียรภาพ และมีความยั่งยืน สร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตและบริการเดิมและขยายฐานใหม่โดยการใช้นวัตกรรมที่เข้มข้นมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากและสร้างความมั่นคงทางพลังงาน อาหาร และน้ำ

4. เพื่อรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

5. เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ทันสมัย และมีการทำงานเชิงบูรณาการของภาคีการพัฒนา

6. เพื่อให้มีการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคโดยการพัฒนาภาคและเมืองเพื่อรองรับการพัฒนาระดับฐานการผลิตและบริการเดิมและขยายฐานการผลิตและบริการใหม่

7. เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยมีความเชื่อมโยง (Connectivity) กับประเทศต่างๆ ทั้งในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และนานาชาติได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้ประเทศไทยมีบทบาทนำและสร้างสรรค์ในด้านการค้า การบริการ และการลงทุนภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ ทั้งในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และโลก

ภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมของการพัฒนาดังกล่าว ในช่วง 5 ปีต่อจากนี้ไป ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ โดยจะต้องปฏิรูปและปรับเปลี่ยนเพื่อแก้ปัญหารากฐานสำคัญที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดของประเทศที่สั่งสมมานาน ในขณะที่เดียวกันดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อที่จะใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและจุดเด่นของประเทศให้เกิดผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างเต็มที่ จำเป็นต้องวางระบบ การบริหารจัดการความเสี่ยงและการสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม รวมทั้งวางรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการพัฒนาในระยะยาว ทั้งนี้จุดเน้นและประเด็นหลักที่เป็นหัวใจของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นั้น ให้ความสำคัญกับประเด็นร่วมและประเด็นบูรณาการสำคัญที่ต้องนำมาประกอบการพิจารณาการจัดสรรงบประมาณและการถ่ายทอดลงในรายละเอียดสำหรับการติดตามประเมินผลการปฏิบัติเพื่อให้การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติเกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างจริงจัง ดังนี้

1. การพัฒนานวัตกรรมและการนำมาใช้เป็นปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศในทุกด้าน โดยที่ในช่วงต่อจากนี้ไปจะมุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์

และการพัฒนานวัตกรรม เพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งในเรื่องกระบวนการผลิต และรูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี และรูปแบบการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งวิถีชีวิต ของผู้คนในสังคมทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรและชั่วคราวและการพัฒนาต่อยอด นวัตกรรมจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและส่งเสริมขีดความสามารถของมนุษย์ ซึ่งจะส่งผลให้ผลผลิตการผลิตสูงขึ้น ช่วยขยายฐานรายได้จากผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ และช่วยลดต้นทุน ทั้งนี้ท่ามกลางการแข่งขันในตลาดโลกที่สูงขึ้นและ การแข่งขันจากประเทศที่มีค่าแรงต่ำกว่าแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จะมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมไม่ว่าจะเป็น นวัตกรรมในผลิตภัณฑ์หรือด้านกระบวนการผลิตเพื่อใช้ประโยชน์ ในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และบริการ โดยให้ความสำคัญทั้งกับผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยีแบบซับซ้อน และ/หรือการใช้นวัตกรรมสำหรับการพัฒนาสินค้าและบริการทั้งในระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูงซึ่งมีผล ต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในวงกว้าง อาทิ การเพิ่มมูลค่าผลผลิตจากการปรับเปลี่ยน ตำแหน่งในสายการผลิตไปทำกิจกรรมอื่นๆ ที่ให้มูลค่าเพิ่มสูงกว่าโดยจะให้ความสำคัญกับการย้อนกลับ ไปเริ่มทำกิจกรรมอื่นในห่วงโซ่มูลค่าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงมากขึ้น เช่น ในขั้นตอนของการพัฒนาหรือออกแบบ สินค้า การวิจัยและพัฒนาและการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ รวมถึงการก้าวไปข้างหน้าเพื่อทำกิจกรรม ประเภทการพัฒนาตลาด โลจิสติกส์ และการสร้างตราสินค้า ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้มูลค่าเพิ่มสูงกว่าใน ขั้นตอนการผลิตและการประกอบสินค้าที่ให้มูลค่าเพิ่มต่ำที่สุด ทั้งนี้โดยมีแนวทางหลักในการผลักดันการ พัฒนานวัตกรรมและการนำมาใช้ คือการกำหนดวาระการวิจัยแห่งชาติ (National Research Agenda) ให้มีจุดเน้นที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจงและสอดคล้องกับสาขาเป้าหมายการพัฒนาประเทศ และการใช้ กลยุทธ์ด้านนวัตกรรมบูรณาการ โดยส่งเสริมความร่วมมือและการเป็นหุ้นส่วนของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคการศึกษา ภาคเอกชนในทุกสาขาการผลิตและบริการ รวมทั้งชุมชน ในการสร้างสภาพแวดล้อมและ องค์กรประกอบของระบบการวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมให้เข้มแข็งและต้องบูรณาการการวิจัย และ พัฒนากับการนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และการพัฒนานวัตกรรม โดยต้องกำหนดวาระการวิจัย ของประเทศที่สอดคล้องกับสาขาเป้าหมายหรือประเด็นการพัฒนาทางสังคมที่สำคัญ ซึ่งเป็นความ ต้องการของตลาดและสังคม และภาคเอกชนจะต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมที่เข้มแข็งในทุกขั้นตอนตั้งแต่ กระบวนการวิจัย การพัฒนา การนำผลการวิจัยและการพัฒนาไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และการ พัฒนานวัตกรรม โดยการสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อการวิจัย องค์กรความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และแนวคิด และทรัพยากรอื่นๆ ที่จำเป็น ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงการใช้นวัตกรรมในการตอบโจทย์การ พัฒนาที่เป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนชุมชนในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ และการสร้าง สังคมคุณภาพ

2. การเตรียมความพร้อมของประเทศในด้านการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ นวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 5 ปีนี้ต้องมุ่งเน้นในเรื่องสำคัญ ดังนี้

2.1 การสนับสนุนการวิจัยพัฒนา การดัดแปลงและต่อยอดการพัฒนาเทคโนโลยี ยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสาขาการผลิตและบริการเดิมและต่อยอดไปสู่ ความเป็นอัจฉริยะโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและการผสมผสานเทคโนโลยี อาทิ กลุ่มอาหาร เกษตร และ เทคโนโลยีชีวภาพ กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ กลุ่มเครื่องมืออุปกรณ์ อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และระบบ เครื่องกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยี

อินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อและบังคับอุปกรณ์ต่างๆ ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีสมองฝังตัว และกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และบริการที่มีมูลค่าสูง

2.2 การพัฒนาผู้ประกอบการให้เป็นผู้ประกอบการทางเทคโนโลยี(Technopreneur) รวมทั้งเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิตที่เป็นกลุ่มใหญ่ของประเทศ ได้แก่ เกษตรกรรายย่อย วิชาหกิจชุมชน และวิชาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กับสถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา เพื่อให้สามารถเข้าถึงและนำผลงานวิจัยพร้อมใช้มาต่อยอดใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ โดยดำเนินการควบคู่กับการส่งเสริมสังคม ผู้ประกอบการที่ผลิตได้ขายเป็น

2.3 การพัฒนาและยกระดับโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ให้ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเร่งสร้างและพัฒนาบุคลากรวิจัยในสาขา STEM (Science, Technology, Engineering, and Mathematics) และส่งเสริมห้องปฏิบัติการวิจัยของภาคเอกชนที่ได้ มาตรฐานและในแขนงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพในการสร้างนวัตกรรมของประเทศในอนาคต เช่น สาขาวิทยาการรับรู้ ชีววิทยาเชิงสังเคราะห์ เซลล์ต้นกำเนิด เป็นต้น

2.4 การสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเป็นเครือข่ายระหว่างสถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน/ชุมชน เพื่อร่วมพัฒนานวัตกรรมทางสังคมให้ เป็นกลไก ในการลดความเหลื่อมล้ำและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส อาทิ เทคโนโลยีเพื่อผู้สูงอายุ อุปกรณ์ช่วยผู้พิการ

2.5 การปรับกลไกระบบวิจัยและพัฒนาของประเทศทั้งระบบทั้งกลไกการให้ทุนวิจัย การสร้างเครือข่ายวิจัย กระบวนการวิจัย การนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งการประเมินผลโครงการวิจัย โดยต้องมุ่งเน้นการประสานพลังและศักยภาพของนักวิจัยในสาขาต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของ ภาคเอกชนในการยกระดับศักยภาพทางเทคโนโลยีได้อย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพ

3. การเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสูง ภายใต้งานไข การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงไปสู่โครงสร้างประชากรสังคมสูงวัยสมบูรณ์เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลงต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2558 และเกิดการขาดแคลนแรงงานผลิตภาพแรงงานต่ำ คุณภาพคนยังมีปัญหาในทุกช่วงวัยและส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงกันตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่พัฒนาการไม่สมวัยในเด็กปฐมวัย ผลลัพธ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำ แรงงานมีปัญหาทั้งในเรื่อง ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดงาน และผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพโดยที่จำนวน ไม่น้อยต้องพึ่งพิงผู้อื่นในการดำเนินชีวิต เป็นต้น ดังนั้น จุดเน้นการพัฒนาคนที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีดังนี้

3.1 การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ

3.2 การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม คนไทยในทุกช่วงวัยเป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ติดต่อสังคมส่วนรวม

3.3 การพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของคน มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยเพื่อวางรากฐานให้เป็นคนมีคุณภาพในอนาคต การพัฒนาทักษะสอดคล้องกับความ

ต้องการ ในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัย ตามความเหมาะสม เช่น เด็กวัยเรียนและวัยรุ่นพัฒนาทักษะการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์รวมทั้ง การให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้มีความพร้อมในการต่อยอดพัฒนาทักษะในทุกด้าน มีทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน วัยแรงงานเน้นการสร้างความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับตลาดงานทั้งทักษะขั้นพื้นฐาน ทักษะเฉพาะในวิชาชีพ ทักษะการเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ ทักษะการประกอบอาชีพอิสระ วัยสูงอายุเน้นพัฒนาทักษะที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์

3.4 การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใน กลุ่ม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคตอย่างสำคัญ

3.5 การยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในทุกระดับและยกระดับ การเรียนรู้ โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ปรับระบบการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบ รวมทั้งการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และพัฒนาระบบทวิภาคีหรือสหกิจศึกษาให้เอื้อต่อการเตรียมคนที่มีทักษะให้พร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงาน นอกจากนี้ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

3.6 การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพดี เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพและการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ในการดูแลสุขภาพ การพัฒนารูปแบบการออกกำลังกายและโภชนาการที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย การใช้มาตรการทางกฎหมายและภาษีในการควบคุมและส่งเสริมอาหารและผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ การสร้างกลไกในการจัดทำนโยบาย สาธารณะที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพที่จะนำไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี

4. การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ ในช่วง 5 ปีต่อจากนี้ไปยังต้องมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพบริการทางสังคมให้ทั่วถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาและสาธารณสุข รวมทั้งการปิดช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ ต่อเนื่องจากที่ได้ผลักดันในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และมุ่งเน้น มากขึ้นในเรื่องการเพิ่มทักษะแรงงานและการใช้นโยบายแรงงานที่สนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพแรงงานและเสริมสร้างรายได้สูงขึ้น ประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ มีดังนี้

4.1 การสร้างโอกาสให้กับกลุ่มเปราะบางประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด โดยจัดบริการของรัฐที่มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข ให้กับผู้ที่ด้อยโอกาสและผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ห่างไกล การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อป้องกันการเปลี่ยนมือผู้ได้รับการจัดสรรที่ดินให้แก่กลุ่มคนจน ในภาคเกษตรที่ไร้ที่ดินทำกิน การพัฒนาทักษะของกลุ่มเปราะบางให้สามารถประกอบอาชีพและมีรายได้ การพัฒนาระบบการประกันภัยพิบัติ การจัดตั้งธนาคารที่ดิน และการพัฒนาองค์กรการเงินฐานราก

4.2 การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนในเรื่อง การสร้างอาชีพ รายได้ และให้ความช่วยเหลือที่เชื่อมโยงการเพิ่มผลิตภาพสำหรับประชากรกลุ่มร้อยละ 40 รายได้ต่ำสุด ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ อาทิ การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม การพัฒนาองค์กรการเงินฐานรากและการเข้าถึงเงินทุนเพื่อ

สร้างอาชีพ และการสนับสนุนการเข้าถึงปัจจัยการผลิตคุณภาพดีที่ราคาเป็นธรรม และในขณะเดียวกันก็ต้องเพิ่ม ประสิทธิภาพการใช้งบประมาณเชิงพื้นที่และบูรณาการเพื่อการลดความเหลื่อมล้ำ

4.3 การกระจายการจัดบริการภาครัฐให้มีความครอบคลุมและทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพในด้านการศึกษา สาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐาน และการจัดสวัสดิการ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากร ให้มีการกระจายตัวอย่างเป็นธรรม สร้างปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจ รวมทั้งการปรับกฎหมาย กฎระเบียบให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม

4.4 การสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมในการสนับสนุนการพัฒนาและพร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนเพื่อยกระดับทักษะของคนในชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการ ในชุมชน และผลักดันกลไกการกระจายที่ดินทำกินและการบริหารจัดการที่ดินของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่มีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย รวมถึงการมีสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่

5. การปรับโครงสร้างการผลิตและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในแต่ละช่วงของ ห่วงโซ่มูลค่า โดยการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับปัจจัยพื้นฐานและทุนทางเศรษฐกิจให้สนับสนุน การเพิ่มศักยภาพของฐานการผลิตและฐานรายได้เดิม และสร้างฐานการผลิตและรายได้ใหม่ให้กับระบบเศรษฐกิจ และยกระดับห่วงโซ่มูลค่าด้วยการใช้เทคโนโลยีวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ สร้างสังคมผู้ประกอบการที่มีทักษะในการทำธุรกิจทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี พัฒนาพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพและพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและขับเคลื่อนเศรษฐกิจเข้าสู่การเป็นประเทศรายได้สูงในอนาคต

6. การปรับระบบการผลิตการเกษตรให้สอดคล้องกับพันธกรณีในด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและศักยภาพของพื้นที่รวมทั้งสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการเกษตร วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบมีส่วนร่วมที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรชีวภาพ (Bio Based) ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าเกษตรมีความปลอดภัย ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมของประเทศ เน้นการพัฒนาาระบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืนและการขยายโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่ทำกินของเกษตรกร ส่งเสริมการรวมกลุ่มทางการเกษตรจากกิจการเจ้าของคนเดียวเป็นการประกอบการ ในลักษณะ สหกรณ์ ห้างหุ้นส่วน และบริษัทเพื่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาด ลดการทำงานต่ำระดับ และสามารถใช้เทคโนโลยีการผลิตในระดับที่เหมาะสม รวมทั้งใช้กลไกตลาดในการป้องกันความเสี่ยง

7. การเพิ่มศักยภาพฐานการผลิตและบริการเดิมและการต่อยอดไปสู่ฐานการผลิตและบริการให้โดยใช้เทคโนโลยีที่เข้มข้นและนวัตกรรม วางรากฐานการพัฒนาอุตสาหกรรมสำหรับอนาคตทั้งในด้านการเตรียมคนและโครงสร้างพื้นฐาน สร้างระบบกลไกและเครือข่ายที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงความร่วมมือของภาคธุรกิจในลักษณะคลัสเตอร์

8. การส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจกระแสใหม่ อาทิ เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจฐานชีวภาพ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม และการพัฒนาวิสาหกิจตั้งใหม่ (Start Up) และวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการสร้างสังคมผู้ประกอบการเพื่อต่อยอดฐานการผลิตและบริการและฐานเดิม และสร้างฐานใหม่

9. การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้เติบโตและสนับสนุนภาคการผลิตเน้นการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความสมดุล และยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศและศักยภาพของพื้นที่รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมกีฬาให้ครอบคลุมทุกมิติและครบวงจรทั้งการผลิตและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

10. การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิต เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ขยายฐานเศรษฐกิจให้กว้างขึ้นและต่อยอดห่วงโซ่การผลิตให้เข้มแข็งขึ้น โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตและนำผลการวิจัยและการพัฒนาที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ในการสร้างผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการคมนาคมขนส่ง โลจิสติกส์ และโทรคมนาคมในกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคภายใต้แผนงาน GMS, ACMECS, IMT-GT, JDS และ BIMSTEC และภูมิภาคอาเซียนเพื่ออำนวยความสะดวกและลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ โดยพัฒนา ความเชื่อมโยงตามแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนให้มีความต่อเนื่องและเป็นโครงข่ายที่สมบูรณ์ พัฒนารูปแบบและบริการการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล ปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งคนและสินค้าที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาบุคลากรในธุรกิจการขนส่งและบริการโลจิสติกส์ และเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน เขตเศรษฐกิจชายแดนตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ

11. การพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อย ขนาดเล็กและขนาดกลาง วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความครอบคลุมมากขึ้น เป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มต่างๆ ในสังคม โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมสังคมผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการที่ผลิตได้และขายเป็น

12. การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพ สิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน เร่งแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมเพื่อลดมลพิษที่เกิดจากการผลิตและการบริโภค พัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสเป็นธรรม ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นวงกว้างมากขึ้น ต้องเร่งเตรียมความพร้อมในลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้ง บริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ

13. การฟื้นฟูพื้นฐานด้านความมั่นคงที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของผู้มีความเห็นต่างทางความคิด และอุดมการณ์บนพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการเตรียมการรับมือกับอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยยะสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะ 20 ปีข้างหน้า

14. การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤตมิชอบและการสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย ในระบบการบริหารจัดการภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาธรรมาภิบาลในภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในด้านระบบการบริหารงานและบุคลากร ในส่วนการบริหาร

จัดการภาครัฐ ให้โปร่งใส มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ ตรวจสอบได้อย่างเป็นธรรม และประชาชนมีส่วนร่วม มีการกระจายอำนาจ และแบ่งภารกิจรับผิดชอบที่เหมาะสม ระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น

15. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของประเทศเพื่อขยายขีดความสามารถและพัฒนาคุณภาพการให้บริการเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจหลัก และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกกลุ่มในสังคม สนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยงในอนุภูมิภาค และในอาเซียนอย่างเป็นระบบโดยมีโครงข่ายเชื่อมโยงภายในประเทศที่สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจต่างๆ การพัฒนาระบบบริหารจัดการและการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการดำเนินการสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการพื้นฐาน และการคุ้มครองผู้บริโภค การพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ และการพัฒนาผู้ประกอบการ ในสาขาโลจิสติกส์และหน่วยงานที่มีศักยภาพไปทำธุรกิจในต่างประเทศ

16. การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ โดยเร่งดำเนินการในประเด็นท้าทาย ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตและบริการเดิมและขยายฐานการผลิตและบริการใหม่ที่สร้างรายได้สำหรับประชาชนในภาค การพัฒนาเมืองให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่บริเวณ ชายฝั่งทะเลตะวันออกให้รองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมแห่งอนาคตอย่างมีสมดุล และการบริหาร จัดการพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนให้เจริญเติบโตและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการเพิ่ม ประสิทธิภาพกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคและเมืองให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

17. การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศให้เข้มข้นและส่งผลต่อการพัฒนาอย่างเต็มที่ โดยในระยะเวลา 5 ปี ต่อจากนี้ไปจะมุ่งเน้นการผลักดันให้ความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบและในเชิงสถาบันมีความคืบหน้าและชัดเจนในระดับปฏิบัติการและในแต่ละจุดพื้นที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศ รวมทั้งการผลักดันการลดการใช้มาตรการที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษีในการกีดกันการค้าการลงทุนระหว่างกัน ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชิงกายภาพที่ต้องเชื่อมโยงเครือข่ายภายในประเทศและต่อเชื่อมกับประเทศเพื่อนบ้าน และการเตรียมความพร้อมให้ประเทศไทยเป็นประตูไปสู่ภาคตะวันตก และตะวันออกของภูมิภาคเอเชีย ตลอดจนมุ่งเน้นการต่อยอดจากความเชื่อมโยงเชิงกายภาพสู่การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและชุมชนตามแนวระเบียงเศรษฐกิจต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการกระจายความเจริญในการพัฒนาชุมชน จังหวัดและเมืองตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ รวมถึงพื้นที่เชื่อมโยงอื่นภายในประเทศ ในขณะเดียวกันประเทศไทยต้องดำเนินยุทธศาสตร์ในเชิงรุกในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยไปลงทุนในต่างประเทศทั้งในส่วนที่จะทำให้เกิดการเชื่อมต่อห่วงโซ่มูลค่าในอาเซียนที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเพื่อขยายโอกาสด้านการค้าและการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศ CLMV และ อาเซียน รวมทั้งการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือของอาเซียนกับกลุ่มประเทศนอกกลุ่ม อาเซียน รวมทั้งเพิ่มบทบาทของไทยในเวทีโลกด้วยการส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในกรอบความร่วมมือต่างๆ รวมทั้งการสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

18. การส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศ (Outward Investment) โดยพัฒนาผู้ประกอบการโดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถพัฒนาธุรกิจร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม พัฒนาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและ การ

สนับสนุนการดำเนินงานของสภาธุรกิจภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ และสนับสนุนแหล่งเงินทุนและแหล่งข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับฐานการผลิตในต่างประเทศ

19. การปรับปรุงภาคการเงินของไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและให้สามารถแข่งขันได้ ซึ่งภาครัฐต้องเร่งปรับปรุงกฎระเบียบในการกำกับดูแลภาคการเงินเพื่อสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันและการให้บริการต่อผู้บริโภคและภาคธุรกิจเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม รวมทั้งการกำกับดูแลที่สามารถป้องกันความเสี่ยงจากความเสี่ยงทางการเงินและกระแสการเคลื่อนย้ายของเงินทุนที่จะมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปและมีปริมาณธุรกรรมที่มากขึ้น ในขณะเดียวกันสนับสนุนการนำเทคโนโลยีทางการเงินมาใช้อย่างเข้มข้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและการเข้าถึงการพัฒนาเครื่องมือทางการเงิน เพื่อการระดมทุนมาใช้สนับสนุนการลงทุนโครงการขนาดใหญ่ ขยายการเข้าถึงบริการทางการเงิน เพื่อให้ภาคธุรกิจและประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างทั่วถึงในต้นทุนที่เหมาะสมรวมถึงการพัฒนาองค์การการเงินฐานราก

20. การปฏิรูปด้านการคลังและงบประมาณ ประกอบด้วย การขยายฐานภาษี การปรับระบบการจัดทำคำของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การจัดทำงบประมาณบูรณาการทั้ง เชิงประเด็น พัฒนาและเชิงพื้นที่ การติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ และกระจายอำนาจให้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียม และลดความซ้ำซ้อนของสิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการสังคม รวมทั้งสร้างความยั่งยืนทางการคลังของระบบการคุ้มครองทางสังคม ได้แก่ การปรับปรุงระบบการออมเพื่อการเกษียณอายุ การปรับปรุงระบบประกันสุขภาพ เพื่อลดภาระการพึ่งพารายได้จากรัฐบาล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นฤมล หอมสวัสดิ์ (2545) เรื่องปัจจัยมุ่งสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ศึกษากรณีกองทุนหมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลปะตง อำเภอฮอดยาดาว จังหวัดจันทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมการเตรียมความพร้อมของชุมชนใน การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านอยู่ในเกณฑ์มีความพร้อมค่อนข้างมาก โดยด้านการยอมรับของสมาชิก และการอำนวยความสะดวก อยู่ในเกณฑ์มีความพร้อมปานกลาง ส่วนด้านการมีส่วนร่วม และการสนองความต้องการของสมาชิกอยู่ในเกณฑ์มีความพร้อมปานกลาง การติดตามและตรวจสอบความเคลื่อนไหวของวงเงินในกองทุน อยู่ในเกณฑ์มีความพร้อมปานกลางและความสำเร็จในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านอยู่ในเกณฑ์มีความพร้อมปานกลาง จากการศึกษาปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน 7 ปัจจัย ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ รายได้ การเตรียมความพร้อมของสมาชิก การเตรียมความพร้อมของชุมชน และการตรวจสอบ และติดตามผล มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และปัญหาที่สำคัญ คือ เงินกองทุนที่กั๊กยืมมาไม่เพียงพอกับการลงทุน คณะกรรมการกองทุนมีความกังวลในเรื่องกองทุนมากเกินไป กรรมการบางคนไม่มีเวลาให้กับงานกองทุนคณะกรรมการบางคนไม่มีความเข้าใจในเรื่องกองทุนดีพอ และไม่มีการประชุมชี้แจงผลงาน

สุริยะ พิสิษฐอรธการ (2545) เรื่องการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษาบ้านคุ้มไผ่ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร โดยศึกษาปัจจัยนำเข้ากระบวนการและผลกระทบ

พบว่าด้านปัจจัยนำเข้าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน สามารถผ่านการประเมินความพร้อมตามช่วงเวลาอย่างรวดเร็วพอสมควรพิจารณาเงินกู้ เป็นไปอย่างทั่วถึง สมาชิกส่งเงินคืนครบทุกรายการตามระยะเวลาและมีหน่วยงานสนับสนุน สมาชิกรู้สึกเป็นเจ้าของ ด้านกระบวนการ ตั้งแต่การพิจารณาเงินกู้ คณะกรรมการกระจายเงินกู้ทั่วถึง มีการติดตามหนี้สินหรือเตือนให้มาชำระเงินและประชุมทุกเดือน ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นมีการรวมตัวของสมาชิกเพื่อสร้างกองทุนขึ้นมาใหม่เพื่อสนองความต้องการของสมาชิก

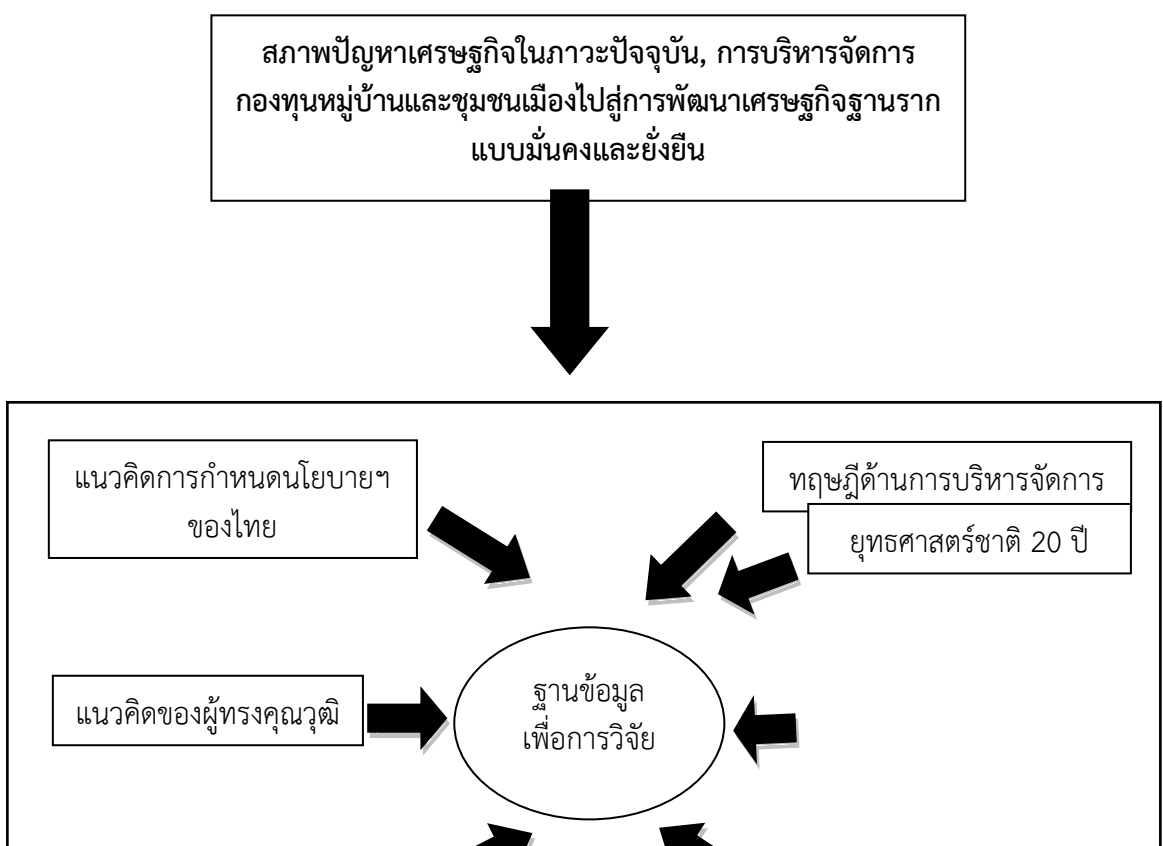
ประวุฒิ จิตงานสุจริต (2546) เรื่อง การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของนโยบายกองทุนหมู่บ้านหนึ่งล้านบาท ที่มีต่อประชาชนในหมู่บ้านเกาะรงค์ หมู่ที่ 11 ตำบลพลับพลาณารายณ์ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมการเตรียมความพร้อมของชุมชน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน อยู่ในเกณฑ์มีความพร้อมปานกลาง โดยด้านการเตรียมสมาชิก การเตรียมแผนงาน การติดตามและตรวจสอบความเคลื่อนไหวของเงินในกองทุน อยู่ในเกณฑ์มีความพร้อมปานกลางด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านเกาะรงค์ ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน

นุชจรรย์ พิริยอมร (2548) เรื่อง การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้าน เนินตัว หมู่ที่ 7 ตำบลวัดโบสถ์ อำเภอพนสนิคม จังหวัดชลบุรี ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ สมาชิกกองทุน จำนวน 96 คน ผลการวิจัย พบว่า ผลการดำเนินงานของโครงการในส่วนของความเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านนั้น พบว่า เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อนำไปประกอบอาชีพ การสร้างงาน และบรรเทาเหตุฉุกเฉิน ในด้านการส่งเสริมให้หมู่บ้านมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการ พบว่า การบริหารจัดการกองทุนมีความโปร่งใสและประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ สำหรับเรื่องกระบวนการการพึ่งตนเองของหมู่บ้าน พบว่า สมาชิกกองทุนมีการพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหาของกองทุนในเรื่องการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ พบว่าทำให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านดีขึ้น แต่ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ประกอบกันจุดแข็งของกองทุนหมู่บ้านเนินตัว คือมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบสมาชิกกองทุน ให้ความร่วมมือกับกองทุนเป็นอย่างดี ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง จุดอ่อนของกองทุนหมู่บ้านเนินตัว พบว่า กองทุนมีรายได้น้อยทำให้เงินไม่เพียงพอกับผู้กู้และยังขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โอกาสของกองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับหมู่บ้านในอัตราดอกเบี้ยต่ำอุปสรรคกองทุนหมู่บ้านเนินตัว คือ เงินกองทุนไม่เพียงพอต่อจำนวนสมาชิกที่ขอกู้และขั้นตอนขอกู้กับธนาคาร มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก

นภาพร คงสมปี (2548) เรื่อง การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้าน/ชุมชนบ้านริมทางรถไฟ หมู่ที่ 2 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านกระบวนการเป็นที่พอใจแก่ประชาชนอย่างมากแต่มีปัญหาอยู่คือ เรื่องระเบียบ ข้อบังคับ กองทุนฯ ควรมีการปรับปรุงในเรื่องการฝากเงินสัจจะของสมาชิกกองทุน ฯ กระบวนการยื่นกู้ยืม เงินมีปัญหาในเรื่องคุณสมบัติของผู้กู้ยืมเงินที่คณะกรรมการฯ ควรมีการอนุมัติเงินกู้ให้แก่ผู้ที่ยากจน และมีความจำเป็นก่อนเรื่องระยะเวลาการอนุมัติเงินของกองทุนฯ ควรใช้ระยะเวลาในการอนุมัติเงินเร็วกว่าเดิม เรื่องจำนวนเงินกู้ควรมีการอนุมัติเงินกู้เพิ่มขึ้น เพราะเงินมีน้อยนำไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ไม่ได้ เรื่องเงื่อนไขข้อกำหนดในการชำระเงินที่กู้ยืมคือนั้น ควรมีการขยาย เวลา 6 เดือนเป็น 1 ปี พร้อมดอกเบี้ย ด้านการบริหารงานของคณะกรรมการฯ นั้น ประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอย่างมาก แต่ก็ยังมีปัญหาอยู่นั้น

ก็คือ การให้คำแนะนำข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ต่างๆ และในด้านการติดตามการใช้เงินกู้ และการติดตามหนี้สินของกองทุนฯ ก็ยังมีปัญหาตรงที่ผู้ใหญ่บ้านรับผิดชอบอยู่คนเดียวทำให้ไม่มีเวลาในการดำเนินการจัดการ ดังกล่าว ส่วนในด้านประสิทธิผลของโครงการกองทุนฯ นั้น พบว่าประชาชนผู้กู้ยืมเงินยังไม่ได้ใช้เงิน ตามวัตถุประสงค์ที่แจ้งไว้แก่โครงการกองทุนฯ ทำให้การสร้างงาน การสร้างรายได้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงและการกู้ยืมเงินก็จะมี การให้กู้เฉพาะกลุ่มคนกลุ่มคนกลุ่มเดิมๆ ไม่มีการกระจาย เงินกู้ไปสู่ประชาชนในหมู่บ้านอย่างทั่วถึง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

นโยบายความมั่นคง
แห่งชาติด้านเศรษฐกิจ

สรุป

ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแบบมั่นคงและยั่งยืน ในทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีปัจจัยในหลายด้านๆ หลายทฤษฎีมาเป็นองค์ประกอบในการบริหารจัดการ รวมไปถึงนโยบายภาครัฐที่ได้มาเป็นมาตรการหลักในการวางแผนงานในการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันและเป็นแนวทางการบริหารเศรษฐกิจในอนาคต โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนนโยบายต่างๆ ออกมาเพื่อให้ประเทศไทยได้ก้าวสู่ ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

บทที่ 3

การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

การดำเนินงานการวิจัยแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแบบมั่นคงและยั่งยืน ผู้วิจัยได้พบว่าปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อแนวทางการพัฒนาในกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรวมแล้วจะมีสาเหตุในหลายๆ ปัจจัย ตามบริบทของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะปัญหาและอุปสรรคต่างๆ แตกต่างกันไปตามลักษณะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในปัจจุบัน

จากสภาพการบริหารจัดการกองทุนในปัจจุบันมีผลการดำเนินงานการดำเนินโครงการที่สำคัญเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังต่อไปนี้

1. โครงการยกระดับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นสถาบันการเงินชุมชน

1.1 สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้ดำเนินการพัฒนาและยกระดับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีการบริหารจัดการที่ดีสู่การเป็นสถาบันการเงินชุมชนแล้วมีจำนวน 2,725 แห่ง

1.2 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดแผนดำเนินการพัฒนาและยกระดับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีการบริหารจัดการที่ดีสู่การเป็นสถาบันการเงินชุมชนเพิ่มเติมจำนวน 1,000 กองทุน

2. การดำเนินงานโครงการเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระยะที่ 3 การเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้านบาท มีเป้าหมายทั่วประเทศ รวมจำนวน 79,255 กองทุน วงเงิน 79,255 ล้านบาท ดำเนินการโดยมีเกณฑ์พิจารณา ได้แก่

2.1 เพิ่มทุนให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยพิจารณาตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และความต้องการของหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นหลัก

2.2 เพิ่มทุนแก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด

2.3 พิจารณาตามความเห็นของคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด/ระดับกรุงเทพมหานคร ระดับ อำเภอ/ระดับเขต กรุงเทพมหานคร ด้วยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างบูรณาการ โดยที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้ดำเนินการโอนเงินให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองฯ ที่ยื่นขอสนับสนุนการเพิ่มทุน มีความพร้อมและผ่านเกณฑ์การพิจารณาไปแล้วจำนวน 68,318 กองทุน เป็นเงิน 68,318.00 ล้านบาท (คิดเป็นร้อยละ 86.20 จากเป้าหมายจำนวน 79,255 กองทุน คงเหลือที่ยังไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณได้จำนวน 10,937 กองทุน (คิดเป็นร้อยละ 13.80 จากเป้าหมายจำนวน 79,255 กองทุน)

3. โครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางพระราชบัญญัติ รัฐบาลสนับสนุนเงินทุนผ่านโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางพระราชบัญญัติ วงเงิน

35,000 ล้านบาท เพื่อสนับสนุนเงินทุนให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนพื้นฐานในชุมชน เป้าหมายจำนวน 79,556 กองทุน กองทุนละไม่เกิน 500,000 บาท กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) ได้พิจารณาอนุมัติโครงการและงบประมาณ โครงการให้กับกองทุนหมู่บ้านฯ ไปแล้ว 66,337 กองทุน (72,557 โครงการ) คิดเป็นร้อยละ 83.37 ของเป้าหมาย 79,556 กองทุน วงเงินงบประมาณ 33,131,773,355.- บาท คิดเป็นร้อยละ 94.66 ของเป้าหมาย 35,000 ล้านบาท โครงการฯ ที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดำเนินการส่วนใหญ่จะมุ่งแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ และการประกอบอาชีพโดยเฉพาะด้านเกษตรกรรมให้กับสมาชิกและประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน โดยโครงการที่กองทุนเสนอ และได้รับการสนับสนุนใน 5 อันดับแรก ได้แก่ ร้านค้าชุมชน (ร้อยละ 26.41) น้ำดื่มชุมชน (ร้อยละ 13.31) ปุ๋ย/ยา/เมล็ดพันธุ์ (ร้อยละ 12.07) บริการเครื่องจักรกลทางการเกษตร (ร้อยละ 8.04) และบริการจัดเลี้ยง (ร้อยละ 4.69)

4. โครงการเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านและชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้รับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 15,000 ล้านบาท เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สนับสนุนการจัดทำโครงสร้างพื้นฐานการแก้ไขปัญหาความจำเป็นเร่งด่วนในการเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และเพื่อความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านและชุมชนให้ดีขึ้น กองทุนละไม่เกิน 200,000 บาท โดยมีกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการอนุมัติเงินทุนตามโครงการฯ รวมจำนวน 64,226 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 80.69 ของ เป้าหมาย 79,593 กองทุน วงเงินงบประมาณ 12,843,362,221 บาท คิดเป็นร้อยละ 85.62 ของเป้าหมาย 15,000 ล้านบาท โดยโครงการที่กองทุนหมู่บ้านเสนอและได้รับการสนับสนุนงบประมาณใน 5 อันดับแรก ได้แก่ ร้านค้าชุมชน(ร้อยละ 19.46) บริการงานชุมชน(ร้อยละ 17.67) ปุ๋ย/ยา/เมล็ดพันธุ์ (ร้อยละ 13.00) น้ำดื่มชุมชน(ร้อยละ 12.30) บริการน้ำมันเชื้อเพลิง(ร้อยละ 9.16)

5. โครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชน สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติร่วมกับภาคีเครือข่ายประกอบด้วย สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ธ.ออมสิน ธ.ก.ส. บมจ.กรุงไทย ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการ พัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย และหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง จัดตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนไปแล้ว 6 ครั้ง ได้แก่

- 5.1 บ้านยางกะเดา จังหวัดอุบลราชธานี
- 5.2 บ้านหนองเรียน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 5.3 วัดพระยาสุเรนทร์ กรุงเทพฯ
- 5.4 ตลาดโคยกีราชบุรี 200 ปี จังหวัดราชบุรี
- 5.5 ตลาดลานบุญวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร
- 5.6 ตลาดเจ้าคุณอุดมประชารัฐร่วมใจวัดประสิทธิเวช จังหวัดนครนายก

ซึ่งได้รับการตอบรับจากประชาชนเป็นอย่างดี

6. โครงการส่งเสริมและพัฒนาร้านค้าประชารัฐกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดำเนินการขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมและพัฒนาร้านค้าประชารัฐกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมือง เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล โดยที่ผ่านมา มีกองทุนหมู่บ้านฯ ได้ดำเนินโครงการร้านค้าประชารัฐ จำนวน 19,270 แห่ง และกำหนดแผนในการที่จะส่งเสริมและพัฒนากองทุนหมู่บ้านด้านการบริหารจัดการและการเพิ่ม

ประสิทธิภาพร้านค้าประชารัฐกองทุนหมู่บ้านฯ เพื่อให้ร้านค้าประชารัฐกองทุนหมู่บ้านฯ มีความเข้มแข็งสามารถผลิตและจำหน่ายสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคและสินค้าเพื่อการประกอบอาชีพที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน ราคาถูก บริการครบวงจร ทั้งด้านการเงินและการซื้อขายสินค้าและการขนส่ง ซึ่งมีผลต่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากต่อไป โดยได้ดำเนินการร่วมมือกับสถาบันการศึกษาจัดฝึกอบรมหลักสูตร ”ยกระดับร้านค้าประชารัฐเพื่อชุมชน” ให้กับคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้วจำนวน 2 ครั้ง จำนวน 750 กองทุน

ปัจจุบันมีร้านค้าประชารัฐกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้รับพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการร้านค้า และได้มีโอกาสติดตั้งเครื่องชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data Capture: EDC) ภายใต้โครงการจัดทำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐให้แก่ผู้มีสิทธิ์ตามโครงการลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ มีจำนวน 10,000 ร้านค้า

7. โครงการแก้ไขปัญหานี้ นอกกรอบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สนับสนุนกระบวนการ กลไก และรูปแบบในการแก้ไขปัญหานี้ นอกกรอบ โดยมีการแต่งตั้งคณะทำงานและกำหนดผู้รับผิดชอบ โดยการกำหนดแนวทางในการแก้ไข และจัดทำเอกสาร คู่มือ สื่อสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินงานในการแก้ไขปัญหานี้ นอกกรอบ และดำเนินการจัดการประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็นสร้างกลไกและรูปแบบในการแก้ไขปัญหานี้ นอกกรอบร่วมกับสำนักงานอัยการสูงสุด และผู้แทนสถาบันการเงิน รวม 154 แห่ง เพื่อให้ความรู้การบริหารจัดการและแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้ นอกกรอบ มีสมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้รับความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการเงิน และได้รับการสนับสนุนเงินทุนเพื่อนำไปแก้ไขปัญหานี้ นอกกรอบ จำนวน 2,691 คน จำนวนเงิน 124,554,699.- บาท

ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาการจัดการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ นับว่าเป็นกองทุนที่เพิ่มโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้มากขึ้น โดยนำเงินทุนไปสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ในครัวเรือนรวมทั้งยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น และบรรเทาค่าดอกเบี้ยเงินกู้ยืมนอกกรอบ ซึ่งช่วยลดปัญหานี้ นอกกรอบได้บางส่วน อย่างไรก็ตามกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานและบริหารจัดการ ดังนี้

1. วงเงินกู้ที่สมาชิกได้รับไม่เพียงพอและขนาดของเงินทุนน้อยเกินไป โดยจำนวนเงินที่จะนำไปใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของกองทุนในการสร้างอาชีพเพื่อนำมาสู่รายได้ของครัวเรือนยังไม่เพียงพอกับความจำเป็นที่ต้องใช้จริงที่จะก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น อาจทำให้ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านนำเงินไปใช้ในด้านอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการลงทุน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กู้เงินไปใช้ในกิจการที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้และสร้างภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น

2. ปัญหาด้านกระบวนการ (Process) เนื่องจากไม่มีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพในการติดตามควบคุม ดูแลโครงการอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เงินกู้ถูกนำไปใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ

เกิดปัญหาการกู้หนี้ยืมสินนอกระบบเพื่อนำมาชำระหนี้กองทุนหมู่บ้าน เกิดการก่อหนี้ซ้ำซ้อนและต่อเนื่องเพิ่มขึ้น

3. ปัญหาหนี้ค้ำชำระและเงินขาดบัญชีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
4. การไม่สามารถรายงานข้อมูลทางการเงินและผลการดำเนินงานได้
5. การจัดทำหลักฐานทางการเงินและบัญชีไม่ได้มาตรฐาน
6. การจัดเก็บข้อมูลยังไม่เป็นปัจจุบัน
7. ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลผลการดำเนินงาน/งบการเงิน

ปัญหาดังกล่าวข้างต้น ก่อให้เกิดผลกระทบทำให้การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านไม่มีความโปร่งใสหรือเกิดช่องว่างที่จะนำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่ชอบได้คณะกรรมการกองทุนฯ ต้องให้ความสำคัญ รวมถึงวิเคราะห์เงินให้กู้แก่สมาชิกและจัดสรรเงินกู้โดยคำนึงถึงความจำเป็นของสมาชิก ตลอดจนสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านให้สมาชิกได้รับรู้อย่างทั่วถึง

จากการประเมินผลการดำเนินงานจากหน่วยงานต่างๆ ทำให้ทราบว่าความยั่งยืนของกองทุนหมู่บ้าน ในการดำเนินงานของกองทุนที่ผ่านมาความยั่งยืนในระยะยาวลดน้อยลงจากผลของหนี้ค้ำชำระที่เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การประเมินผลกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นการประเมินในเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่จัดทำโดยภาครัฐ และเน้นการประเมินผลสำนักงานมากกว่าการประเมินกองทุนหมู่บ้านและผลกระทบของกองทุนในด้านต่างๆ ที่มีผลต่อกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการประเมินเชิงปริมาณอื่นๆ เป็นการเปรียบเทียบข้อมูลเบื้องต้น ควรมีการประเมินผลกระทบของกองทุนให้ครอบคลุมในเรื่องของคุณภาพชีวิตที่ดี (Well-being) ความยั่งยืน (Sustainable) และการพัฒนา (Development) รวมอยู่ด้วย ซึ่งถือเป็นคุณค่าแท้จริงที่สังคมได้รับรวมอยู่ด้วย นอกจากนี้ ยังมีประเด็นบางประการโดยเฉพาะการวิเคราะห์และประเมินผลการเพิ่มทุนยังมองภาพในเชิงปริมาณมากเกินไป เช่น จำนวนกองทุนที่ได้รับจัดสรร และโอนเงินเป็นตัวชี้วัด ทำให้เป็นปัจจัยเร่งการเบิกจ่ายเร็วขึ้น ขณะที่กองทุนบางแห่งยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินงานที่ดี ต้องคำนึงถึงคุณภาพการบริหารจัดการและผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ของกองทุนเป็นหลักในการพิจารณาเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านในระยะต่อไป ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งมิติสำคัญที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณและประเมินผลดำเนินงานควรนำมาพิจารณา โดยหากสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการใช้จ่ายภายใต้วงเงินงบประมาณที่จำกัดที่กระจายสู่ชุมชนทั่วประเทศ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนมาก

ปัจจัยความเสี่ยงในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การบริหารความเสี่ยงเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นกรอบบริหารความเสี่ยงองค์กรภายในกองทุนหมู่บ้านและชุมชนนั้น โดยจะพิจารณาถึงความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์และกลยุทธ์ขององค์กร โดยการกำหนดความเสี่ยงจะต้องมีการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อภารกิจเป้าหมาย สำหรับการปัจจัยเสี่ยงและความเสี่ยงนั้น จากปัญหา อุปสรรคข้อจำกัด จากรายงานผลการดำเนินงาน รายงานการประเมินผลและนโยบาย และยุทธศาสตร์ของสำนักงานขององค์กร โดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีปัจจัยเสี่ยงทั้งหมด 4 ปัจจัยเสี่ยง โดยมีรายละเอียดของปัจจัยเสี่ยง ดังนี้

1. ยังไม่มีคณะกรรมการดำเนินงานสถาบันการเรียนรู้กองทุนหมู่บ้านในการขับเคลื่อนระเบียบ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่าด้วยสถาบันการเรียนรู้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เนื่องจากยังไม่มีคณะกรรมการดำเนินการสถาบันการเรียนรู้ฯ เพื่อดำเนินการขับเคลื่อนระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่าด้วยสถาบันการเรียนรู้ฯ ได้ตามวัตถุประสงค์ได้ ส่งผลให้เป็นโครงการปัจจัยเสี่ยงที่ยังเหลืออยู่ในปี 2561

2. ด้านบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน (ผู้ตรวจสอบบัญชี) ไม่เพียงพอต่อจำนวนของกองทุนหมู่บ้านฯ ไม่เป็นปัจจุบัน ส่งผลให้การตรวจสอบบัญชีประจำปีมีความล่าช้า ไม่ครบถ้วน อาจส่งผลให้การตรวจสอบบัญชีประจำปีมีความล่าช้า ไม่ครบถ้วน มีข้อผิดพลาด และไม่ได้มาตรฐานเดียวกันทุกกองทุน พบว่าระดับความเสี่ยง นั้นลดลงแต่ยังไม่หมดไป ทำให้ สทบ. ได้ยกปัจจัยเสี่ยงนี้มาดำเนินการในแผนบริหารจัดการความเสี่ยงของปี 2562 ด้วย โดยได้จัดประเภทของปัจจัยเสี่ยงเป็นความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน ด้านการเงิน และด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ

3. กองทุนหมู่บ้านฯ ยังไม่สามารถพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชนได้ เป็นปัจจัยเสี่ยงที่เหลือสืบเนื่องมาจากปี 2561 ซึ่งในปี 2562 การพัฒนาและยกระดับกองทุนหมู่บ้านฯ ให้เป็นสถาบันการเงิน ชุมชนเป็นความเสี่ยงด้านการดำเนินงานตามนโยบายเพื่อผลักดันและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของกองทุนหมู่บ้านฯ เพื่อยกระดับสู่การจัดตั้งเป็นสถาบันการเงินชุมชน พบว่าระดับความเสี่ยงนั้นลดลงแต่ยังไม่หมดไป ทำให้ สทบ. ได้ยกปัจจัยเสี่ยงนี้มาดำเนินการในแผนบริหารจัดการความเสี่ยงของปี 2562 ด้วย แต่ได้จัดประเภทของปัจจัยเสี่ยงเป็นความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (Operation Risk) ปัจจัยเสี่ยงใหม่ปี 2562

4. การเปลี่ยนแปลงนโยบาย และขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ในการพัฒนาร้านค้าประชารัฐ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นความเสี่ยงเนื่องจากแผนโครงการส่งเสริมและพัฒนาร้านค้าประชารัฐกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่มีนโยบายการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อาจส่งผลให้การประชาสัมพันธ์ให้ ประชาชนทั่วไปปรับทราบถึงโครงการนี้ยังไม่ทั่วถึง และกองทุนหมู่บ้านฯ หลายแห่งไม่ได้รับการสนับสนุน รวมทั้งการดำเนินงานภายใต้แผนโครงการฯ มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการดำเนินงานส่งผลให้เกิดปัจจัยเสี่ยง เรื่องการประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้ในแนวทางการดำเนินงานตามกิจกรรมภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาร้านค้าประชารัฐกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นความเสี่ยงด้านการดำเนินงานและด้านการปฏิบัติ ตามกฎระเบียบ

รูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

รูปแบบการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในแต่ละพื้นที่ หมู่บ้านและชุมชนเมืองให้จัดตั้งกองทุน เรียกว่า “กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง” รวมทั้ง “กองทุนชุมชนทหาร” และ “กองทุนตามหลักศาสนาอิสลาม (ซารีอะฮ์)” กองทุนที่จัดตั้งขึ้นมีการบริหารจัดการด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของหมู่บ้านและชุมชนบนพื้นฐานประชาธิปไตย เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนระหว่างชุมชน รวมถึงภาคีหน่วยราชการ เอกชน และประชาสังคม และเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน โดยมีรายละเอียดรูปแบบในการจัดกองทุน ดังนี้

1. การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวนทั้งสิ้น 79,595 กองทุน จำแนกเป็นกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 75,000 กองทุน กองทุนชุมชนเมือง จำนวน 3,857 กองทุน กองทุนชุมชน

ทหาร จำนวน 738 กองทุน มีคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งสิ้น 12,827,938 คน โดยแยกเป็น ชาย จำนวน 6,935,029 และหญิง 5,866,415 คน มีรายละเอียดดังนี้

2. ข้อมูลเงินทุนหมุนเวียนของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมเป็นเงิน 344,675,147,457.19 บาท

2.1 เป็นเงินทุนจัดสรรจากรัฐบาล 167,137,300,000.00 บาท แยกเป็น

2.1.1 กองทุนละ 1 ล้านบาท จำนวน 79,255 กองทุน เป็นเงิน 79,595 ล้านบาท

2.1.2 เงินเพิ่มทุน ระยะที่ 1 กองทุนละ 1 แสนบาท จำนวน 23,247 กองทุน เป็นเงิน 2,324.70 ล้านบาท

2.1.3 เงินเพิ่มทุน ระยะที่ 2 กองทุนละ 200,000.- 400,000.- และ 600,000.-บาท ตามขนาดของหมู่บ้าน/ชุมชน จำนวน 72,786 กองทุน เป็นเงิน 17,239.60 ล้านบาท

2.1.4 เงินเพิ่มทุน ระยะที่ 3 กองทุนละ 1 ล้านบาท ได้จัดสรรไปแล้ว จำนวน 68,318 กองทุน เป็นเงิน 68,318.00 ล้านบาท

โดยเฉลี่ยแต่ละกองทุนหมู่บ้านๆ มีเงินทุนหมุนเวียนจากการจัดสรรประมาณ 2,100,000 บาท

2.2 เงินสมทบเข้ากองทุน 5,370,701,725.75 บาท

2.3 เงินออม/หุ้น/เงินฝาก 19,401,682,380.43 บาท

2.4 เงินประกันความเสี่ยง 1,676,920,141.65 บาท

2.5 เงินเฉลี่ยคืนผู้กู้ 1,597,902,264.03 บาท

2.6 เงินบริหารจัดการ 2,441,305,148.95 บาท

2.7 เงินสวัสดิการ/สาธารณประโยชน์ 2,950,913,754.56 บาท

2.8 เงินกู้ยืมจากสถาบันการเงิน 28,987,164,391.67 บาท

2.9 โครงการ 40,000 ล้านบาท 20,293,003,100.00 บาท

2.10 โครงการ 60,000 ล้านบาท 45,216,172,600.00 บาท

2.11 โครงการ 35,000 ล้านบาท 33,131,773,355.00 บาท

2.12 โครงการ 15,000 ล้านบาท 12,843,362,211.00 บาท

3. การจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลกองทุนหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและกองทุนชุมชนทหาร สามารถจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ตามมาตรฐานการยื่นจดทะเบียนได้ 77,535 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 97.41 ของจ านีนกองทุน 79,595 กองทุน

4. เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีการพัฒนาเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านเป็นองค์กรความร่วมมือ และเชื่อมโยงกันของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในระดับต่างๆ โดยวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเอื้ออาทร สู่การเป็นสถาบันการเงินชุมชนของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน ที่มีได้มุ่งหวังหรือแสวงหากำไรเชิงธุรกิจ และได้มีการจัดตั้งเครือข่ายแล้ว ดังนี้

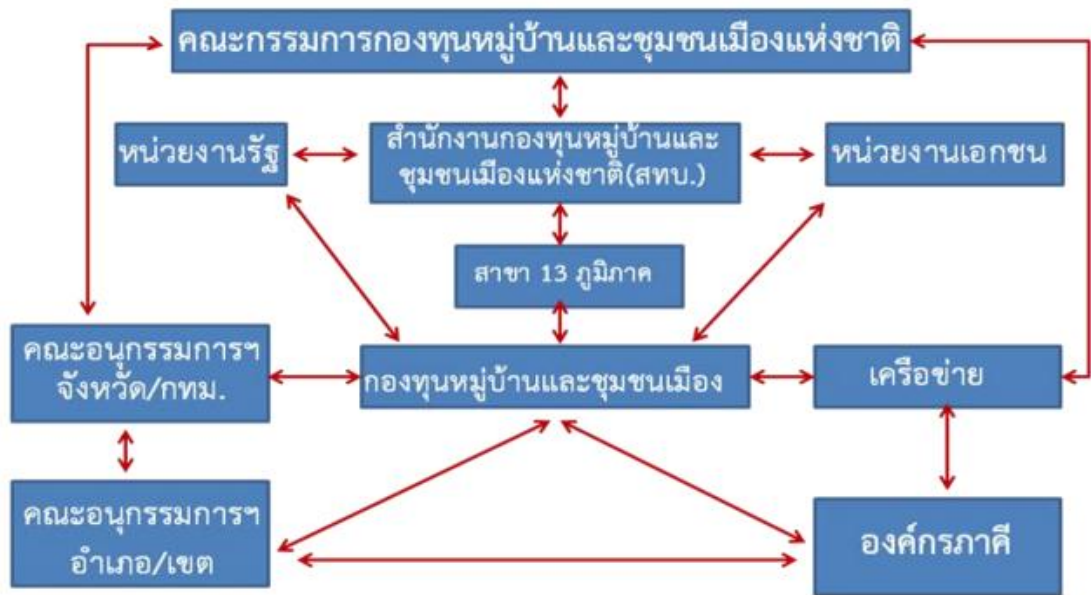
4.1 เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับตำบล จำนวน 7,410 เครือข่าย

4.2 เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับอำเภอ จำนวน 928 เครือข่าย

4.3 เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัด จำนวน 77 เครือข่าย

- 4.4 เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับภาค จำนวน 4 เครือข่าย
 4.5 เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามหลักศาสนาอิสลาม (ชารีอะฮ์) และเครือข่ายสตรี เพื่อการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แผนภาพที่ 3 – 1 กลไกในการขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ที่มา : สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

โดยมีรูปแบบทิศทางขับเคลื่อนการดำเนินงาน

1. รูปแบบในการพัฒนาคุณภาพและทิศทางการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 - 1.1 สร้างเสริมศักยภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีมาตรฐานการบริหารจัดการภายใต้การเป็นนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547
 - 1.1.1 มาตรฐานของระเบียบและข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 - 1.1.2 มาตรฐานของระบบการเงินและบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 - 1.1.3 มาตรฐานของระบบตรวจสอบและการรายงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 - 1.2 สร้างเสริมทัศนคติและความเชื่อมั่นของสมาชิกและชุมชนในแนวทางที่ถูกต้องและสร้างกองทุนเป็นของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง
 - 1.2.1 ส่งเสริมการออมของสมาชิกและประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเพื่อความมั่นคงในรากฐาน ของชีวิตและครัวเรือน
 - 1.2.2 ส่งเสริมการจัดระบบสวัสดิภาพและสวัสดิการของชุมชนเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันทางสังคม
 - 1.3 พัฒนาและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีขีดความสามารถเป็นกลไกหลักของหมู่บ้านและชุมชนในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการในทุกเรื่อง

1.4 พัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีความต้องการและความพร้อมตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชน

1.5 จัดการประเมินสถานภาพของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีกรอบการประเมินและตัวชี้วัดที่เป็นมาตรฐานและหลักคิดตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.6 ส่งเสริมรูปแบบการบริหารจัดการกองทุนในการเชื่อมโยงกองทุนในระดับตำบล บูรณาการกองทุนหมู่บ้านกับกองทุนอื่นในหมู่บ้านและชุมชน และการดำเนินการกิจกรรมและสร้างงานร่วมกันของสมาชิก

1.7 จัดทำระบบฐานข้อมูลและโครงข่ายที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และมีการจัดทำเป็นข้อมูลสนเทศเพื่อการเผยแพร่และการเรียนรู้

2. รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

2.1 เพิ่มศักยภาพของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วยกระบวนการเรียนรู้ในทุกกระดับให้มีความสามารถและเข้มแข็งและเกิดศรัทธาต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในการช่วยเหลือขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ไขปัญหา

2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทุกระดับให้สามารถเป็นกลไกสนับสนุนการพัฒนากองทุน เชื่อมโยงกระป๋องการเรียนรู้ สวัสดิการอย่างเกื้อกูล กำกับดูแลเชิงสังคมและรับผิดชอบต่อส่วนรวมกันอย่างเป็นขบวนการ

2.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านกับเครือข่ายการพัฒนาอื่นๆ ทั้งภาคประชาชน ภาคประชาสังคม ภาคราชการ และเอกชนอื่นในทุกระดับ ให้เกิดการเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างมีคุณค่า

2.4 สนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้สอดคล้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บนพื้นฐานของความเป็นอิสระและเคารพซึ่งกันและกัน

3. รูปการพัฒนาคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด/อำเภอ ดังนี้

3.1 ให้ความสำคัญคณะกรรมการทั้ง 2 ระดับ และสนับสนุนการทำหน้าที่และบทบาท การพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนประสานความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน และสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่มีความสัมพันธ์เกื้อกูลกันอย่างเหมาะสม

3.3 รักษาและเพิ่มพันธมิตรการพัฒนาทั้งในระดับอำเภอและจังหวัด ทั้งภาคราชการ เอกชน และประชาชน เพื่อหนุนเสริมการขับเคลื่อนงานของกองทุนหมู่บ้านและการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

4. รูปแบบการจัดการความรู้

4.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการความรู้จากหมู่บ้านและชุมชนเมือง ด้วยกระบวนการถอดองค์ความรู้ จัดตลาดนัดความรู้ จัดคลังความรู้ การสังเคราะห์และพัฒนาองค์ความรู้ การผลิตและเผยแพร่ความรู้ และการขยายผลการดำเนินงาน

4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการความรู้ ตามศักยภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ด้วยการประเมินผลและพัฒนาความรู้ และเติมเต็มความรู้ในสิ่งที่ขาดในกองทุน

4.3 ศึกษาและพัฒนากองทุนหมู่บ้านยกระดับเป็นต้นแบบสถาบันการเงินชุมชนต้นแบบตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.3.1 การบริหารการเงินชุมชน

4.3.2 การเชื่อมโยงระบบการเงิน

4.3.3 การเชื่อมโยงระบบสวัสดิภาพ สวัสดิการ

4.3.4 ระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ

4.3.5 การบริหารความเสี่ยง

5. รูปแบบการประชาสัมพันธ์

5.1 จัดทำการประชาสัมพันธ์ แผนงาน โครงการ และกิจกรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในทิศทางของนโยบายวัตถุประสงค์ กระบวนการ วิธีการ และความก้าวหน้าการดำเนินงาน ทั้งสื่อในวงกว้างและสื่อในหมู่บ้าน/ชุมชน

5.2 จัดทำการประชาสัมพันธ์ บทบาท ภารกิจ ผลการดำเนินงานของหน่วยงานและภาคี สนับสนุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.3 ถ่ายทอดองค์ความรู้ความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และผลงานของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อช่วย กำลังใจ ในการบริหารจัดการ และพัฒนาขับเคลื่อนกองทุนฯ

6. รูปแบบการพัฒนาในสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

6.1 เพิ่มขีดความสามารถของสำนักงานให้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ อิสระ และคล่องตัวภายใต้ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ ตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 และนโยบายคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตามกฎหมายและธรรมาภิบาล

6.2 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร และพัฒนาองค์กรอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบ บนพื้นฐานของค่านิยมรับผิดชอบต่อผลงาน และพื้นที่ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นพิเศษ

6.3 พัฒนาและเชื่อมโยงระบบ และฐานข้อมูลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีอยู่แล้ว สร้างและประสานหน่วยงานเพิ่มเติมระบบและฐานข้อมูลในส่วนที่จำเป็น เพื่อใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง

6.4 ให้ความสำคัญและจัดระบบติดตาม นิเทศ ประเมินผล และรายงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ถึงความก้าวหน้าและผลลัพธ์/ผลกระทบของการดำเนินงาน

6.5 จัดโครงสร้างการบริหารสำนักงานให้สอดคล้องตามภารกิจหลัก ภายใต้กรอบบุคลากรและงบประมาณที่มีอยู่แล้ว ทั้งสำนักงานส่วนกลางและส่วนสาขา

สรุป

การดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการต่างๆของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน ส่งผลการประเมินเงินทุนหมุนเวียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระดับคะแนนที่ลดลง โดยเฉพาะการดำเนินงานด้านการบริหารพัฒนาทุนหมุนเวียนในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาระบบสารสนเทศ และการจัดการฐานข้อมูลที่เป็นทำเนียบของกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด รวมถึงระบบสารสนเทศดังกล่าวควรสนับสนุนข้อมูลเพื่อการประเมินผลการทำงาน การติดตามการจัดสรรเงิน และใช้จ่ายเงินในแต่ละกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้การบริหารของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสามารถติดตามการใช้จ่ายเงินของแต่ละหมู่บ้านได้ มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพการดำเนินงานมากขึ้น

บทที่ 4

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากการเก็บข้อมูล ทบทวนผลการเรียนรู้และจากบทสัมภาษณ์ในเชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องในวิจัยนี้ ซึ่งจากการดำเนินการวิเคราะห์ (SWOT Analysis) โดยการพิจารณาข้อมูลพื้นฐานขององค์กร ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ได้แก่ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก เพื่อให้ทราบโอกาสและอุปสรรคของงาน โดยได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

การวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตารางที่ 4 - 1 การวิเคราะห์ SWOT สภาพแวดล้อมปัจจัยภายใน

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. ด้านการเงิน (การบริหารเงินฝากของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ)	
- เงินฝากมีจำนวนที่สูง ทำให้ได้รับอัตราผลตอบแทนที่สูงกว่าอัตราทั่วไป	
2. ด้านการสนองประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2.1 การดำเนินการแก้ไขตามข้อสังเกต ของ สตง.	
- มีระบบสารสนเทศประกอบการตัดสินใจ	1. ฐานข้อมูลที่มีอยู่ยังไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากยังขาดข้อมูลรายละเอียดการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น ข้อมูลลูกหนี้รายบุคคล 2. ขาดบุคลากรชำนาญการเฉพาะด้าน 3. ระบบรายงานผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองประจำปียังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากข้อมูลมีปริมาณมาก และต้องมีการสอบถามความถูกต้องของข้อมูล

ตารางที่ 4 - 1 การวิเคราะห์ SWOT สภาพแวดล้อมปัจจัยภายใน (ต่อ)

จุดแข็ง	จุดอ่อน
2.2 การสำรวจความพึงพอใจ,การดำเนินงานตามแผนปรับปรุงการให้บริการจากผลสำรวจความพึงพอใจการสนองต่อวัตถุประสงค์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	
1. มีแผนงานส่งเสริมและจัดการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการให้บริการในพื้นที่ 2. มีช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ	1. ยังไม่มีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบหลักและแผนงานที่ชัดเจนส่งผลต่อการดำเนินงานไม่เป็นไปตามตัวชี้วัดที่กำหนด 2. ขาดการพัฒนารูปแบบการสำรวจความพึงพอใจและกลไกที่ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น
3. ด้านปฏิบัติการ	
3.1 การดำเนินงานตามนโยบายภาครัฐ/กระทรวงการคลัง	
1. มีพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และระเบียบคณะกรรมการกำหนดแนวทางการดำเนินงานอย่างชัดเจน รวมทั้งโครงสร้างสทบ. มีหน่วยงานและบุคลากรรับผิดชอบ และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ 2. มีแผนการเบิกจ่ายและการจัดการรายงานทางการเงินที่เป็นระบบ	1. ได้รับนโยบายระหว่างปีบัญชีทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน
3.2 การดำเนินการตามวัตถุประสงค์จัดตั้ง พันธกิจ วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ	
1. บุคลากรมีความเข้าใจปัญหา และภารกิจงานเป็นอย่างดี มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ทำให้เกิดการทุ่มเท มีการทำงานเป็นทีม และทำงานเชิงรุก 2. มีแผนงาน โครงการ และงบประมาณเป็นไปตามนโยบายและภารกิจที่ได้รับมอบหมาย 3. มีสำนักงานสาขาและหน่วยงานสนับสนุนระดับจังหวัด อำเภอ สามารถประสานความร่วมมือในพื้นที่ได้ 4. มีเครือข่ายสนับสนุนการปฏิบัติงานในพื้นที่	1. การเปลี่ยนแปลงประธานกรรมการในช่วงระหว่างปีงบประมาณส่งผลให้เกิดการชะลอการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ และบางโครงการจะต้องปรับให้สอดคล้องกับนโยบายใหม่ ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ 2. มีการทับซ้อนในการปฏิบัติงานของภารกิจหลักและภารกิจสนับสนุนตามนโยบายรัฐส่งผลให้เกิดปัญหาการดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ 3. งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอต่อการ

ตารางที่ 4 - 1 การวิเคราะห์ SWOT สภาพแวดล้อมปัจจัยภายใน (ต่อ)

จุดแข็ง	จุดอ่อน
	ปฏิบัติตามภารกิจ 4. การติดตามประเมินผลยังไม่ครอบคลุมทุกแผนงาน/โครงการอย่างชัดเจน 5. ขาดการบูรณาการแผนงาน/โครงการเพื่อพัฒนา

	<p>องค์ความรู้ให้กับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกในระหว่างหน่วยงานส่วนกลางทำให้บางโครงการไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย</p> <p>6. การดำเนินงานขับเคลื่อนต่างๆ ในพื้นที่จะต้องผ่านกลไกภาคีทั้งหน่วยงานราชการ และภาคประชาชน ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวจะต้องใช้งบประมาณจำนวนมากให้การสนับสนุน รวมทั้งภารกิจกองทุนหมู่บ้านฯ มิได้เป็นภารกิจที่มีตัวชี้วัดผลงานให้กับหน่วยงานภาคี จึงทำให้การสนับสนุนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด</p> <p>7. บุคลากรที่มีอยู่ไม่เพียงพอ/ขาดทักษะในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานตามภารกิจของสาขา/ฝ่าย/สำนักมีความล่าช้า ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร</p>
<p>4. ด้านการบริหารพัฒนาทุนหมุนเวียน</p>	
<p>4.1 บทบาทคณะกรรมการทุนหมุนเวียน</p>	
<p>1. มีแผนงานและงบประมาณรองรับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว</p> <p>- คณะกรรมการให้ความสำคัญในการจัดทำแผนงาน โครงการ และแผนปฏิบัติการประจำปี สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ</p> <p>2. มีระเบียบคณะกรรมการเพื่อการประเมินผลการดำเนินงานของผู้บริหาร</p>	<p>1. กระบวนการจัดทำ/ทบทวนแผนยุทธศาสตร์ มีความล่าช้า เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบริหารของคณะกรรมการ</p> <p>2. ยังไม่มีการกำหนดแผนการติดตามระบบการบริหารจัดการและผลการปฏิบัติงานตามภารกิจที่เป็นรูปธรรม</p> <p>3. ขาดการประเมินผลผู้บริหารระดับสูงอย่างเป็นรูปธรรม</p>

ตารางที่ 4 - 1 การวิเคราะห์ SWOT สภาพแวดล้อมปัจจัยภายใน (ต่อ)

จุดแข็ง	จุดอ่อน
3. มีแผนปฏิบัติการประจำปีบัญชีที่เมืองค์ประกอบที่สำคัญครบทุกด้าน 4. มีระบบ/หลักเกณฑ์การประเมินผลที่ชัดเจน 5. มีภาพลักษณ์องค์กรที่ดี	
4.2 การบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน	
1. มีการแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบ 2. ระบบสารสนเทศสนับสนุนการรับเรื่องร้องเรียน 3. มีการเผยแพร่คู่มือ/แผนบริหารความเสี่ยงอย่างทั่วถึง	1. ขาดความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายกับปัจจัยเสี่ยง 2. การดำเนินงานด้านการจัดให้องค์กรมีสภาพแวดล้อมการควบคุมภายในองค์กรแต่ยังไม่ครบถ้วน
4.3. การตรวจสอบภายใน	
1. มีโครงสร้าง อัตรากำลัง และหน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักตรวจสอบภายใน	1. ขาดความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายกับปัจจัยเสี่ยง 2. การดำเนินงานด้านการจัดให้องค์กรมีสภาพแวดล้อมการควบคุมภายในองค์กรแต่ยังไม่ครบถ้วน
4.4 การบริหารจัดการสารสนเทศ	
- มีแผนงานพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศ	1. กระบวนการจัดทำแผนแม่บทไปสู่การปฏิบัติยังไม่เป็นรูปธรรม 2. องค์กรยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากระบบสารสนเทศที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3. ขาดเครื่องมืออุปกรณ์ท งานที่มีประสิทธิภาพ
4.5 การบริหารทรัพยากรบุคคล	
1. มีระเบียบคณะกรรมการฯ ที่เกี่ยวข้องการบริหารบุคคลและคู่มือการปฏิบัติงานที่ระบุลักษณะงานและหน้าที่รับผิดชอบตามตำแหน่งงานทุกระดับ 2. มีโครงสร้างส่วนกลาง และสำนักงานสาขา และมีการกระจายอำนาจในการปฏิบัติงานทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหาร	1. การพัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลคล้อยไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงรุก และขาดการประชาสัมพันธ์สื่อสารให้กับผู้บริหารและพนักงาน 2. ขาดแผนยุทธศาสตร์ด้านการบริหารบุคลากรและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน

ตารางที่ 4 - 2 การวิเคราะห์ SWOT สภาพแวดล้อมปัจจัยภายนอก

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.ด้านการเงิน (การบริหารเงินฝากของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ)	

จุดแข็ง	จุดอ่อน
อัตราผลตอบแทนเปลี่ยนแปลงตามสถานะเศรษฐกิจ	อัตราผลตอบแทนเปลี่ยนแปลงตามสถานะเศรษฐกิจ
2. ด้านการสนองประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	
2.1 การดำเนินการแก้ไขตามข้อสังเกตของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน	
<p>- นโยบายให้ความสำคัญการจัดทำฐานข้อมูลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง</p>	<p>1. หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องมีข้อจำกัดทางกฎหมายไม่สามารถสนับสนุนข้อมูลให้กับสำนักงานได้</p> <p>2. การบูรณาการกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องยังไม่สามารถในการร่วมกันแก้ไขปัญหาดำเนินงานพัฒนาระบบ รายงานผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>
2.2 การสำรวจความพึงพอใจ, การดำเนินงานตามแผนปรับปรุงการให้บริการจากผลสำรวจความพึงพอใจการสนองต่อวัตถุประสงค์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก	
<p>1. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติให้ความสำคัญกับหน่วยงานความร่วมมือสมาชิกและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ และประชาชน</p> <p>2. ประชาชนให้ความสนใจและความต้องการใช้บริการนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง</p>	<p>- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีปริมาณมาก รวมทั้งประชาชนทั่วไป</p>
3. ด้านปฏิบัติการ	
3.1 การดำเนินงานตามนโยบายภาครัฐ/กระทรวงการคลัง	
<p>- มีหน่วยงานรัฐสนับสนุนการดำเนินงานด้านการเบิกจ่ายและการจัดทำรายงานทางการเงิน</p>	<p>1. รูปแบบการรายงานมีการเปลี่ยนแปลง</p> <p>2. การได้รับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานที่สั่งการมีความล่าช้าหรือบางครั้งไม่ได้รับข่าวสาร เนื่องจากมิได้เป็นหน่วยรับงบประมาณโดยตรง</p>

ตารางที่ 4 - 2 การวิเคราะห์ SWOT สภาพแวดล้อมปัจจัยภายนอก (ต่อ)

จุดแข็ง	จุดอ่อน
3.2 การดำเนินการตามวัตถุประสงค์จัดตั้ง พันธกิจ วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการประจำปี	
<p>1. รัฐบาลให้ความสำคัญกับการดำเนินงานพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างต่อเนื่อง ให้มีการบริหารจัดการดี สามารถพัฒนาเป็นสถาบันการเงินชุมชน รวมทั้งส่งเสริมระบบการออมและส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชน</p> <p>2. นโยบายมุ่งเน้นให้กองทุนหมู่บ้านฯ มีการดำเนินงานที่ดี โปร่งใส และตรวจสอบได้</p> <p>3. มีหน่วยงานความร่วมมือเป็นกลไกให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของกองทุนหมู่บ้านฯ ทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค</p>	<p>1. การแทรกแซงจากการเมืองในการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลส่งผลให้ต้องมีการชะลอการดำเนินงานบางแผนงาน และปรับเปลี่ยนบางแผนงาน โครงการ ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่อง</p> <p>2. มีงบประมาณประจำปีไม่เพียงพอต่อการดำเนินโครงการ พัฒนาองค์ความรู้ ทำให้ต้องปรับโครงการให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับ จึงส่งผลให้ต้องขอรับสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก การดำเนินโครงการจึงมีความล่าช้า</p> <p>3. การบูรณาการกิจกรรมจากหน่วยงานภายนอก ยังไม่เพียงพอในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ</p>
4. ด้านการพัฒนาทุนหมุนเวียน (บทบาทคณะกรรมการทุนหมุนเวียน การบริหารความเสี่ยง การควบคุมภายใน การตรวจสอบภายใน การบริหารจัดการสารสนเทศ และการบริหารทรัพยากรบุคคล	
- บทบาทคณะกรรมการทุนหมุนเวียน	- การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการบริหาร ทำให้ต้องมีการปรับทิศทางการดำเนินงานขององค์กร
- การบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน มีหน่วยงานภาครัฐกำกับ ติดตาม และช่วยเหลือการดำเนินงาน	
- การบริหารจัดการสารสนเทศ	- การร่วมมือจากภาคีที่เกี่ยวข้องยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน

การวิเคราะห์และสรุปปัญหาการดำเนินงาน

แนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปสู่เศรษฐกิจมั่นคงและยั่งยืน ต้องมีการปรับปรุง/พัฒนา ด้านการบริหารพัฒนาทุนหมุนเวียน ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ สรุปได้ดังนี้

1. การบริหารพัฒนา : นโยบายให้ความสำคัญในการการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จ และกระบวนการจัดทำแผนปรับปรุง แผนปฏิบัติการประจำปี จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการซึ่งประสิทธิภาพการดำเนินงานในแต่ละปีจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงการบริหาร

2. การบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน : การดำเนินงานด้านการจัดทำคู่มือ/แผนบริหารความเสี่ยงสามารถดำเนินการได้แต่ยังขาดการนำเสนอคณะกรรมการให้เห็นชอบในกระบวนการดำเนินงานบางขั้นตอน

3. การตรวจสอบภายใน : ยังไม่สามารถสรรหาบุคลากรผู้ตรวจสอบภายใน แต่ได้มีการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่ แต่การปฏิบัติงานของผู้ที่ได้รับมอบหมายยังไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานตรวจสอบภายในเนื่องจากมีภารกิจงานหลักของฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบจำนวนมากและขาดบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่

4. การบริหารจัดการสารสนเทศ : การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการสารสนเทศยังไม่สามารถดำเนินงานได้มีประสิทธิภาพ กระบวนการจัดทำแผนแม่บทไปสู่การปฏิบัติยังไม่เป็นรูปธรรม การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีมีความล่าช้าและมีได้มีการนำเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบองค์กร

5. การบริหารทรัพยากรบุคคล : แผนยุทธศาสตร์ด้านการบริหารบุคลากรและแผนปฏิบัติการยังไม่ชัดเจน การพัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลยังไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงรุก และขาดการประชาสัมพันธ์สื่อสารให้กับผู้บริหารและพนักงานอย่างทั่วถึง

ปัญหาการดำเนินงานที่ต้องมีการปรับปรุง/พัฒนา

- การดำเนินงานจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลระยะยาว และจัดทำแผนปฏิบัติการไม่เป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัดการประเมิน

- ระบบบริหารทรัพยากรบุคคลยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย ไม่มีความชัดเจนแผนความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของบุคลากร และการพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

สรุป

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ นับว่าเป็นกองทุนที่เพิ่มโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้มากขึ้น โดยนำเงินทุนไปสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ในครัวเรือน รวมทั้งยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น และบรรเทาค่าดอกเบี้ยเงินกู้ยืมในระบบ ซึ่งช่วยลดปัญหาหนี้ในระบบได้บางส่วน อย่างไรก็ตาม กองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานและบริหารจัดการ ดังนี้

1. วงเงินกู้ที่สมาชิกได้รับไม่เพียงพอและขนาดของเงินทุนน้อยเกินไป โดยจำนวนเงินที่จะนำไปใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของกองทุนในการสร้างอาชีพเพื่อนำมาสู่รายได้ของครัวเรือนยังไม่เพียงพอกับความจำเป็นที่ต้องใช้จริงที่จะก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น อาจทำให้ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านนำเงินกู้ไปใช้ในด้านอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการลงทุน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กู้เงินไปใช้ในกิจการที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้และสร้างภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น

2. ปัญหาด้านกระบวนการ (Process) เนื่องจากไม่มีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพในการติดตามควบคุม ดูแลโครงการอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เงินกู้ถูกนำไปใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ เกิดปัญหาการกู้ยืมในระบบเพื่อนำมาชำระหนี้กองทุนหมู่บ้าน เกิดการก่อหนี้ซ้ำซ้อนและต่อเนื่องเพิ่มขึ้น

3. ปัญหาหนี้ค้างชำระและเงินขาดบัญชีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4. การไม่สามารถรายงานข้อมูลทางการเงินและผลการดำเนินงานได้
5. การจัดทำหลักฐานทางการเงินและบัญชีไม่ได้มาตรฐาน
6. การจัดเก็บข้อมูลยังไม่เป็นปัจจุบัน
7. ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลผลการดำเนินงาน/งบการเงิน

ปัญหาดังกล่าวข้างต้น ก่อให้เกิดผลกระทบทำให้การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านไม่มีความโปร่งใสหรือเกิดช่องว่างที่จะนำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่ชอบได้ คณะกรรมการกองทุนฯ ต้องให้ความสำคัญ รวมถึงวิเคราะห์เงินให้กู้แก่สมาชิกและจัดสรรเงินกู้โดยคำนึงถึงความจำเป็นของสมาชิก ตลอดจนสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านให้สมาชิกได้รับรู้อย่างทั่วถึง จากการประเมินผลการดำเนินงานจากหน่วยงานต่างๆ ทำให้ทราบว่าความยั่งยืนของกองทุนหมู่บ้าน ในการดำเนินงานของกองทุนที่ผ่านมามีความยั่งยืนในระยะยาวลดน้อยลงจากผลของหนี้ค้างชำระที่เพิ่มมากขึ้น

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

โดยสรุปแล้วผลศึกษากองทุนหมู่บ้านในครั้งนี้นำให้ทราบว่า งบประมาณที่รัฐจัดสรรให้กับกองทุนหมู่บ้านในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา เงินกองทุนได้หมุนเวียนสู่หมู่บ้านและชุมชนกระจายโอกาสการเข้าถึงเงินทุนชุมชนอย่างทั่วถึง ก่อให้เกิดประโยชน์และส่งผลที่ดีต่อเศรษฐกิจฐานรากของประเทศและชุมชน โดยประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้นส่งผลให้ผู้ที่มีรายได้จากการประกอบกิจการในภาคเกษตรเพิ่มขึ้น แต่รายได้ดังกล่าวยังไม่เพียงพอให้รายได้รวมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดโอกาสชำระหนี้ต่ำและค้างชำระหนี้กองทุนเพิ่มขึ้น เนื่องจากรายได้ไม่พอจ่าย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาระดำเนินงานของกองทุน ดังนั้น กองทุนหมู่บ้านต้องเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านการสนองประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้มากขึ้น และติดตามการใช้จ่ายเงินของผู้กู้อย่าง ต่อเนื่องว่าผู้ผู้นำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ซึ่งจะกลายเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดหนี้เสียหรือประสบปัญหาหนี้ค้างชำระและ/หรือเงินขาดบัญชีเพิ่มขึ้นได้ โดยเฉพาะกองทุนหมู่บ้านที่ขาดกลไกในการฟื้นฟูอาชีพให้กับสมาชิกเมื่อสมาชิกได้เงินไปแล้วบางส่วนนำมาใช้บรรเทาหนี้นอกระบบและไม่สามารถหารายได้เพิ่ม ต้องไปกู้หนี้ยืมสินนอกระบบเพื่อนำมาชำระหนี้กองทุนหมู่บ้าน เกิดการก่อหนี้ซ้ำซ้อนและต่อเนื่องเพิ่มขึ้น ซึ่งในประเด็นนี้จึงเป็นประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาทบทวนนโยบายของรัฐบาล กรณีหากจะมีการพิจารณาเพิ่มเงินลงทุนให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในระยะต่อไป ต้อง พิจารณารายละเอียดผลการดำเนินการในทางปฏิบัติให้ชัดเจน หรือกำหนดเป็นมาตรการและแนวทางการสนับสนุนเงินทุนเพิ่มเติม เช่น สนับสนุนให้เงินเพิ่มทุนเฉพาะกองทุนหมู่บ้านที่มีผลการดำเนินงานในระดับดี และหากมีกองทุนใดมีผลการดำเนินงานต่ำกว่ามาตรฐานให้แก้ปัญหาค่าใช้จ่ายหรือ ปรับปรุงผลการดำเนินงานให้ได้ก่อนที่จะเพิ่มทุน เพื่อไม่ให้เงินงบประมาณสูญเปล่าและเพื่อให้เกิด ความเชื่อมั่นได้ว่าการใช้จ่ายเงินงบประมาณดังกล่าวเกิดความคุ้มค่าและประชาชนกลุ่มเป้าหมาย สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างแท้จริง

หากกองทุนหมู่บ้านสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลที่ดีต่อเศรษฐกิจของประเทศและชุมชน แต่จะส่งผลดีในระยะยาวอย่างยั่งยืนหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการกองทุนที่คนในชุมชนต้องร่วมมือช่วยกันบริหารจัดการ เพื่อให้สมาชิกทุกคนรับรู้ด้วยความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของกองทุนร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชนอย่างเป็นระบบ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความสามัคคี ก่อให้เกิดเป็นพลังเครือข่ายทางการเงินและสังคมขับเคลื่อนให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป โดยมีสิ่งที่จะต้องควรปรับปรุงเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน มีดังต่อไปนี้

1. ควรประชาสัมพันธ์กฎ ระเบียบ และเปิดเผยข้อมูลกองทุน เช่น อัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทน ผลการดำเนินงาน งบการเงิน โครงสร้างการบริหารงาน เป็นต้น รวมถึงสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านให้ประชาชนได้รับรู้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้านต่อสมาชิกและปลูกฝังเรื่องการนำเงินไปใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของกองทุน

2. สร้างความตระหนักแก่ประชาชนในหมู่บ้านให้รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของกองทุนหมู่บ้าน โดยต้องร่วมกันบริหารจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกองทุนและมีการตรวจสอบการเงินกองทุนร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านเป็นไปด้วยดี

3. จัดอบรมให้ความรู้กับคณะกรรมการหมู่บ้านด้านการวิเคราะห์สินเชื่อ การจัดทำบัญชี และรายงานทางการเงินให้ได้มาตรฐาน

4. ควรจัดทำรายงานทางการเงินให้สอดคล้องกับหลักการบัญชีและนโยบายบัญชีที่กระทรวงการคลังกำหนด โดยเฉพาะการบันทึกบัญชีรายการที่ กทบ. จ่ายเงินไปให้กองทุนหมู่บ้านทั่วประเทศ ซึ่งแสดงรายการเป็นเงินลงทุนระยะยาว (อยู่ในหัวข้อสินทรัพย์ในรายงานการเงิน) การวัด มูลค่าควรสะท้อนถึงเนื้อหาที่แท้จริงหรือสามารถพิสูจน์ความมีจริงและความมีตัวตนของเงินทุน ดังกล่าวได้ว่ามีความครบถ้วน (Completeness) ตามที่บันทึกบัญชี รวมถึงการวัดมูลค่าเงินลงทุนต้อง แสดงตามราคาทุนโดยพิจารณาตั้งค่าเผื่อการด้อยค่าเงินลงทุนด้วย เพื่อให้เงินลงทุนแสดงมูลค่าที่แท้จริง

5. สทบ. ควรรวบรวมข้อมูลกองทุนหมู่บ้านทั่วประเทศเพื่อจัดทำรายงานประจำปีเผยแพร่ผลการดำเนินงานของกองทุน เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบและสามารถติดตามผลการดำเนินงานได้

6. ทบทวนและปรับปรุงการจัดเก็บข้อมูลและจัดทำฐานข้อมูล รวมถึงผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านให้มีความครบถ้วนถูกต้องและเป็นปัจจุบัน โดยกำหนดระเบียบหรือแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งมอบเอกสารหลักฐานการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านให้เป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาของการจัดเก็บเอกสารหลักฐานการเงินและผลดำเนินงานให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ซึ่งจะทำให้ได้รับทราบถึง อุปสรรค ปัญหา และข้อจำกัดต่างๆ นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน

7. สทบ. ควรดูแลและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากได้มีการใช้จ่ายงบประมาณและเพิ่มทุนให้กับกองทุนหมู่บ้านหลายครั้ง มีงบประมาณจำนวนมากกระจายสู่หมู่บ้านและชุมชนทั่วประเทศ การหมดวาระลงของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติอาจทำให้กองทุนหมู่บ้าน หน่วยงาน ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ขาดการกำกับดูแลที่ดีจาก สทบ. หรือการขาดเจ้าหน้าที่ติดตามตรวจสอบอย่างใกล้ชิด อาจทำให้เงินงบประมาณในบัญชีที่ 1 และ 2 ค้างชำระเป็นจำนวนมาก เนื่องจากอาจจะมีการปล่อยเงินกู้ยืมอย่างหละหลวม เป็นสาเหตุทำให้การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านไม่มีความโปร่งใสหรือเกิดช่องว่างที่นำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่ชอบและเกิดการทุจริตขึ้นได้ง่าย โดยเฉพาะการนำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของ กองทุน อาจทำให้เกิด Moral hazard ระบาดเป็นวงกว้างได้ และหากตรวจพบว่าคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน ดำเนินการจัดการกองทุนหมู่บ้านในลักษณะดังกล่าวข้างต้น หรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ที่อาจเป็น เหตุให้เกิดความเสียหายแก่กองทุนหมู่บ้าน ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติควรสั่งระงับการจ่ายเงินหรือการปล่อยกู้ชั่วคราวในกองทุนหมู่บ้านที่เกิดปัญหา เพื่อให้มีการ จัดการปัญหาที่เกิดขึ้นให้มีความชัดเจนก่อน พร้อมทั้งจัดประชุมสมาชิกและรายงานให้สมาชิกกองทุน หมู่บ้านได้รับทราบและร่วมกันติดตาม ตรวจสอบ แก้ไขปัญหาร่วมกัน

8. ควรกำหนดแนวทางปฏิบัติและมาตรการให้ชัดเจนในการจัดการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน โดยเฉพาะกรณีที่กองทุนไม่สามารถรายงานข้อมูลผลการดำเนินงาน

และหลักฐานทางการเงินต่างๆ ให้สามารถตรวจสอบได้ ต้องจัดให้มีการสอบบัญชีกองทุนหมู่บ้านอย่างทั่วถึงทุกกองทุนและต่อเนื่องทุกปีเพื่อให้ทราบว่ามีการกองทุนหมู่บ้านใดที่ประสบความล้มเหลวในการดำเนินงาน ไม่มีการดำเนินกิจกรรมมาเป็นระยะเวลานานหรือไม่มีศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนให้ดำเนินการเป็นไปตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2547 เกี่ยวกับการยุบ รวม หรือเลิกกองทุนหมู่บ้านเพื่อป้องกันหรือลดความเสียหายของเงินงบประมาณกองทุนหมู่บ้านที่ดำเนินงานผิดไปจากวัตถุประสงค์ของกองทุน

9. ปรับปรุง และแก้ไข กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน ครอบคลุมสาระสำคัญทางปฏิบัติอย่างครบถ้วน โดยให้ถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด ตลอดจนกำหนดบทลงโทษกรณีกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานกองทุนหมู่บ้านที่มีปัญหาหนี้ค้างชำระ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรหรือทุจริตยักยอกเงินกองทุนหมู่บ้าน ให้ดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ ทั้งทางสังคมและทางกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 หากมีการพิจารณาเพิ่มเงินทุนให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในระยะต่อไป รัฐบาลควรทบทวนนโยบายเพิ่มเติม โดยต้องพิจารณาผลการดำเนินงานและการบริหารจัดการของแต่ละกองทุน หรือกำหนดเป็นมาตรการและแนวทางการสนับสนุนเงินทุนเพิ่มเติม เช่น ควรเพิ่มทุนให้กับกองทุนหมู่บ้านจำแนกตามศักยภาพของกองทุนหมู่บ้าน ต้องเป็นกองทุนที่มีการบริหารจัดการและผลการดำเนินงานที่ดีมีการปฏิบัติตามแนวทางการจัดทำบัญชีและรายงานทางการเงินที่ได้มาตรฐาน ตลอดจนพิจารณาหนี้ค้างชำระของกองทุน เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าการใช้จ่ายเงินงบประมาณจะไม่สูญเปล่า เกิดความคุ้มค่า และประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับประโยชน์สูงสุด สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างแท้จริง ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนใช้เงินทุนที่ได้รับจากกองทุน หมู่บ้านให้ตรงตามวัตถุประสงค์กองทุน และหากรัฐบาลจะตั้งงบประมาณในลักษณะเพิ่มทุนแก่ กองทุนหมู่บ้านต่อไป ควรพิจารณาแนวทางการสนับสนุนเงินทุน ดังนี้

1.1.1 กองทุนที่คงเหลือยังไม่ได้จัดสรรเพิ่มทุนในระยะที่ 3 จำนวน 25,665 กองทุน หากมีผลการประเมินศักยภาพในระดับพอใช้ (C) และควรปรับปรุง (D) ควรแก้ไขปัญหาและปรับปรุงการบริหารจัดการให้ได้มาตรฐาน และมีความพร้อมก่อนการจัดสรรเงินเพิ่มทุน

1.1.2 สนับสนุนให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (Specialized Financial Institutions : SFIs) ของรัฐ ให้กู้ยืมเพื่อขยายการลงทุนแก่กองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการประเมินศักยภาพในระดับดีมาก (A) และระดับดี (B) เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านนำเงินไปต่อยอดสำหรับให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อนำเงินไปลงทุนสร้างอาชีพ สร้างรายได้ในครัวเรือนและใช้จ่ายฉุกเฉิน ซึ่งจะทำให้ลูกหนี้ในระบบเข้ามาใช้บริการและอยู่ในระบบมากขึ้น โดยรัฐบาลควรกำหนดกรอบวงเงิน ระยะเวลาการให้สินเชื่อและระยะเวลาชำระคืนที่ชัดเจน รวมถึงกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมหรือเป็นอัตราพิเศษให้ต่ำกว่าการให้สินเชื่อทั่วไป เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านสามารถบริหารจัดการเงินทุนให้เติบโตและไม่สร้างภาระดอกเบี้ยที่สูงจนเกินไปแก่สมาชิก ตลอดจนเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนต้นทุนต่ำสร้างชุมชนให้พึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง มากกว่าเป็นกองทุนที่เน้นการหากำไรให้เงินทุนออกเงยแต่ขาดการช่วยเหลือและเรียนรู้ของชุมชน

นอกจากนี้ควรปรับหลักเกณฑ์/ระเบียบต่างๆ ให้สอดคล้องตามหลักการกู้ยืม (กองทุนหมู่บ้านตามหลักศาสนาอิสลาม) เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณสามารถเข้าถึงประชาชนในทุกกลุ่มเป้าหมายและทุกพื้นที่ของประเทศ

1.2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่กระจายอยู่ทั่วประเทศจำนวน 79,255 กองทุน มีเงินทุนหมุนเวียนรวมคิดเป็นร้อยละ 8.5 และมีลักษณะการจัดสรรงบประมาณลงสู่พื้นที่เป้าหมายชัดเจน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นอีกกลไกหนึ่งหากรัฐบาลจะกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากและขับเคลื่อนเศรษฐกิจในทุกพื้นที่ของประเทศ โดยการสนับสนุนกองทุนหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งให้สามารถขยายการลงทุนประกอบกิจการ ในภาคเกษตรหรือลงทุนสร้างอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน รวมถึงปรับปรุงกองทุนหมู่บ้านที่ยังขาดการบริหารจัดการที่ดี

1.3 ควรตรวจสอบผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านทุกกองทุนทั่วประเทศ กองทุนหมู่บ้าน ได้รับการเพิ่มทุนหลายครั้งและมีงบประมาณจำนวนมากกระจายสู่หมู่บ้านและชุมชน ดังนั้นเพื่อให้ทราบถึงสถานะที่แท้จริงของเงินกองทุนหมู่บ้านและหนี้ค้างชำระ ตลอดจนผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของกองทุนว่ามีกองทุนหมู่บ้านใดที่ผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง จึงต้องเร่งตรวจสอบทุกบัญชีของกองทุนหมู่บ้านตั้งแต่เริ่มจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านจนถึงระยะเวลาที่กำหนดภายใต้มาตรฐานและฐานข้อมูลเดียวกัน ทั้งนี้ งบประมาณที่จัดสรรไปให้กองทุนหมู่บ้านนั้นเป็นเงินที่ให้กองทุนหมู่บ้านดำเนินงานในระยะยาว และเป็นเงินที่จัดสรรให้โดยไม่มีข้อตกลงในการเรียกชำระคืน ดังนั้น ต้องมีการตรวจสอบผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านทุกกองทุนและประเมินผล การดำเนินงานจัดอันดับคุณภาพการบริหารจัดการของกองทุนแต่ละกองทุนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบเพื่อให้ง่ายต่อการติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของกองทุน

1.4 กำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ค้างชำระและเงินขาดบัญชีของกองทุนหมู่บ้านอย่างเร่งด่วน เนื่องจากปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่มีหนี้ค้างชำระเป็นจำนวนมาก และไม่สามารถบริหารจัดการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้คืนได้ (Non Performing Loan : NPL) มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงหรือแผ่ขยายเพิ่มมากขึ้น หากยังไม่สามารถจัดการและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างชัดเจน อาจก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจต่อชุมชนจากผลกระทบของหนี้สินในครัวเรือนที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการขาดสภาพคล่องของกองทุนหมู่บ้านและเป็นสาเหตุให้กองทุนหมู่บ้านต้องหยุดดำเนินกิจกรรม แต่เนื่องจากกองทุนหมู่บ้านเป็นกองทุนที่มีวัตถุประสงค์ที่ดี เน้นช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศ เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงสินเชื่อได้ง่ายขึ้น คนที่ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันสามารถกู้เงินได้อีกทั้งยังช่วยบรรเทาภาระหนี้นอกระบบและทำให้คนที่เป็หนี้นอกระบบเข้ามาอยู่ในระบบมากขึ้น หากกองทุนหมู่บ้านสามารถเดินหน้าต่อไปได้และดำเนินงานได้ประสพผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุน จะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนในระดับฐานราก ขณะเดียวกัน การใช้เงินงบประมาณจะไม่สูญเปล่าก่อให้เกิดความคุ้มค่าและประชาชนกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างแท้จริง

1.5 ปรับปรุงการบริหารจัดการของกองทุนหมู่บ้านเพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาว โดยปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบทบัญญัติเกี่ยวกับการ ยกระดับกองทุน

หมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน บทบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติ หลักเกณฑ์และ วิธีการคัดเลือก วาระดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ปรับปรุงระเบียบที่เกี่ยวกับการ กู้ยืมและสัญญาค้าประกัน นอกจากนี้ควรปรับปรุงการบริหารจัดการและการดำเนินงานของกองทุน หมู่บ้านและ สทบ. ในเรื่องต่างๆ เช่น ระบบบัญชีและระบบการบริหารจัดการเงินควรให้เป็น มาตรฐานเดียวกัน การจัดเก็บข้อมูลและจัดทำฐานข้อมูลต้องมีความครบถ้วน ถูกต้อง ต่อเนื่อง เป็นปัจจุบัน ปรับปรุงแก้ไข และเร่งรัดกระบวนการสอบบัญชีกองทุนหมู่บ้านให้ดำเนินการอย่างจริงจัง ทั่วถึงทุกกองทุน และต่อเนื่องทุกปีรวมถึงผลักดันกองทุนหมู่บ้านให้ดำเนินการจดทะเบียนเป็นนิติ บุคคลให้ครบทุกแห่ง ทั้งนี้ อาจให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐที่กระจายอยู่ทุกพื้นที่เมืองและ ชุมชน เช่น ธ.ก.ส. และธนาคารออมสิน เข้าไปช่วยเหลือบริหารจัดการให้คำแนะนำ เพื่อแก้ไขการทำ บัญชีและแก้ไขปัญหาหนี้ค้างชำระของกองทุนหมู่บ้านในกลุ่มที่ได้รับการประเมินศักยภาพในระดับ ควรปรับปรุง (D) อย่างใกล้ชิด

1.6 สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และร่วมกันขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ต่อเนื่อง สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามวิถีชุมชน สร้างองค์ความรู้และภูมิปัญญาชุมชนหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยสนับสนุน การดำเนินงานของคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อทำ หน้าที่บริหารจัดการสร้างพลังเครือข่าย ขับเคลื่อนนโยบาย กำหนดแนวทางส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพของกองทุนหมู่บ้านในลักษณะกองทุนหมู่บ้านสามสัมพันธ์พี่น้อง สร้างเวทีในการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดประกวดกองทุนหมู่บ้านดีเด่นในแต่ละปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กองทุนที่มีการ บริหารจัดการที่ดีหรือได้รับรางวัลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดีเด่น

1.7 ควรสนับสนุนในการจัดทำแผนงานและทำโมเดลเพื่อให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติให้กับกองทุนหมู่บ้าน นั้นๆ ยกตัวอย่างดังเช่นแผนภาพ 5 - 1

แผนภาพที่ 5 - 1 โมเดลในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน

ที่มา : สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 การนำระบบที่เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงมาใช้เป็นตัวช่วยในการวิเคราะห์
- 2.2 การนำข้อมูลสถิติมาประมวลผลเพื่อประกอบการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 2.3 การนำระบบโปรแกรมของคอมพิวเตอร์ที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการตรวจสอบและควบคุมความเสี่ยง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร, 2545.

สมบัติ กุสุมาวดี. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การเพื่อความพอเพียงในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2553.

สาคร สุขศรีวงศ์. การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จีพีไอเบอร์พริ้นท์, 2550.

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

นภาพร คงสมปี. “การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้าน/ชุมชนบ้านริมทางรถไฟ หมู่ที่ 2 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2548.

นฤมล หอมสวัสดิ์. “ปัจจัยมุ่งสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน : ศึกษากรณีกองทุนหมู่บ้านหมู่ 1 ตำบลปะตง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา. 2546.

นุชจรีย์ พิริยอมร. “การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านเงินตัว หมู่ที่ 7 ตำบลวัดโบสถ์ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2548.

ประวุฒิ จิตงามสุจริต. “การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของนโยบายกองทุนหมู่บ้านหนึ่งล้านบาท ที่มีต่อประชาชนในหมู่บ้านเกาะรงค์ หมู่ที่ 11 ตำบลพลับพลาณารายณ์ จังหวัดจันทบุรี”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2546.

สุริยะ พิเศษฐอรธการ. “การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษาบ้านคุ้มไผ่ ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำ สร้อย จังหวัดมุกดาหาร”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2545.

ภาษาต่างประเทศ

Drucker. P.F. Management : Tasks, responsibilities, practices. New York : Truman Talley Books. 2005.

Gulick, Luther, Lindon Urwick. Paper on the Science of Administration. Clifton : Augustus M. Kelley. 1937.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล นายมนตรี จงวิเศษ

วันเดือนปีเกิด 15 มิถุนายน 2508

ประวัติการศึกษา

- ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันรัชต์ภาคย์
- ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (อุตสาหกรรมท่องเที่ยว)
- 2562 – ปัจจุบัน อนุกรรมการวิชาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและประเทศ
- 2562 – ปัจจุบัน ที่ปรึกษาประธานคณะกรรมการ การเงิน การคลัง การธนาคาร และสถาบันการเงิน
- 2562 - ปัจจุบัน กรรมการผู้จัดการ บริษัทประชารัฐพัฒนา (ประเทศไทย) จำกัด
- 2559 - ปัจจุบัน กรรมการผู้จัดการบริษัทประชารัฐรักสามัคคีนครราชสีมา (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด (SOCIAL ENTERPRISE)
- 2561 – ปัจจุบัน เทรนด์ภูมิภาคประชาสังคมโคราช
- 2551 รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครนครราชสีมา
- 2551 ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเทศบาลนครนครราชสีมา

ตำแหน่งปัจจุบัน

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา เศรษฐกิจ

เรื่อง การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแบบมั่นคงและยั่งยืน

ผู้วิจัย นายมนตรี จงวิเศษ

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 62

ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ บริษัท ประชาธิปไตยรักสามัคคีนครราชสีมา (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลมีความห่วงใยกับปัญหาเหล่านี้ มีความจริงใจที่จะแก้ปัญหาด้วยการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นในการเร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาอุตสาหกรรม ส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชนเป็นพิเศษ และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การคมนาคมขนส่ง การพลังงาน เป็นต้น เพื่อให้มีส่วนร่วมสนับสนุนการลงทุนด้านอุตสาหกรรมและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ผลของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง บางประการยังไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร เช่น เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้ ระหว่างคนรวยกับคนจน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย นี่เป็นสาเหตุประการสำคัญที่ความยากจนยังเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาประเทศอยู่การสร้างชุมชนให้ เข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีพออยู่พอกินยอมทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นไปด้วยถ้าในชุมชนนั้นๆ มีเงินทุนหมุนเวียน เพียงพอเพราะจะได้นำเงินเหล่านี้ไปเป็นทุนทรัพย์ในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และสามารถบริหารจัดการชุมชนของตนเอง เพื่อที่จะส่งผลให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน และประชาชนต้องมีพื้นฐานที่มั่นคง มีการปรับตัวที่ดีและสามารถก้าวไปในแต่ละก้าวอย่างหนักแน่น โครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เป็นโครงการหนึ่งที่ช่วยให้ประชาชนมีแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ที่จะนำไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้กับประชาชนและเป็นการบรรเทาปัญหาความยากจน มีผลดีต่อเศรษฐกิจทำให้ เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ในชนบท ส่งผลให้แก้ปัญหาความยากจนและสามารถชำระหนี้สินแก่สมาชิกได้ แต่มีหลายกองทุนหมู่บ้านที่ไม่ประสบความสำเร็จ พบอุปสรรคและปัญหามากมายอย่างเช่น ชุมชนไม่มีความรู้ประสบการณ์และทักษะในการบริหารกองทุนหมุนเวียน ส่งผลทำให้กรรมการเกิดความไม่มั่นใจ กังวลใจ และเกรงว่าจะกระทำผิดระเบียบ จึงทำให้มีการเข้มงวดในการบริหารจัดการไม่มีความยืดหยุ่น การฝึกอบรมกรรมการมีน้อยผู้ที่เข้าอบรมได้เป็นผู้ปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติมิได้เข้าอบรม สมาชิกส่วนใหญ่ขาด วินัยทางการเงิน นำเงินที่ได้ไปจากกองทุนหมู่บ้านไปใช้หนี้เก่าแล้วกู้หนี้ใหม่มาชดใช้ในภายหลัง โดยไม่มีแนวโน้มเลยว่าจะชดใช้หนี้หมด จะเห็นได้ว่านำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นว่าถ้ามีการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างเป็นระบบ และทำเป็นแบบอย่าง อย่างมีแบบแผน ซึ่งถ้านำไปใช้ทั่วประเทศได้จะสามารถมีการบริหารจัดการที่ดี

และยังสามารถพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ ได้อีกหลายทาง ซึ่งจะทำให้มีการสอดคล้องรับกับนโยบายแผนยุทธศาสตร์ชาติที่รัฐบาลได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเชิงโครงสร้างของโครงการกองทุนหมู่บ้าน
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่จะทำให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเกิดความเสี่ยงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจกองทุนหมู่บ้าน
3. เพื่อศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1.1 การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากแบบมั่นคงและยั่งยืน
 - 1.2 การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะส่วนที่เป็นขั้นตอนและกระบวนการปฏิบัติในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในชุมชน รวมถึงการบริหารจัดสรรกองทุนให้กับสมาชิกในชุมชน รวมทั้งการศึกษาความเป็นอยู่และปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อการนำไปสู่การวางรากฐานเศรษฐกิจชุมชน
2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารกองทุน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ สมาชิกในชุมชน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

จะใช้ข้อมูลและเวลาศึกษา พ.ย.62 – พ.ค.63 โดยจะใช้ข้อมูลทางสถิติและข้อมูลอื่นๆ ที่มีผลต่อการวิจัยนี้ในระยะเวลาที่กำหนดไว้

วิธีการดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล
 - 1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ จากผู้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
 - 1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยการศึกษาจากตำราและเอกสารต่างๆ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Context Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี หลักการต่างๆ

3. การนำเสนอข้อมูล โดยนำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอแนวคิดใหม่ๆ จากการศึกษา ข้อมูลปฐมภูมิจากการวิจัยจากผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

ผลการวิจัย

แนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปสู่เศรษฐกิจมั่นคงและยั่งยืน ต้องมีการปรับปรุง/พัฒนา ด้านการบริหารพัฒนาทุนหมุนเวียน ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ สรุปได้ดังนี้

1. การบริหารพัฒนา : นโยบายให้ความสำคัญในการการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จ และกระบวนการจัดทำแผนปรับปรุง แผนปฏิบัติการประจำปี จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการซึ่งประสิทธิภาพการดำเนินงานในแต่ละปีจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงการบริหาร

2. การบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน : การดำเนินงานด้านการจัดทำคู่มือ/แผนบริหารความเสี่ยงสามารถดำเนินการได้แต่ยังขาดการนำเสนอคณะกรรมการให้ความเห็นชอบในกระบวนการดำเนินงานบางขั้นตอน

3. การตรวจสอบภายใน : ยังไม่สามารถสรรหาบุคลากรผู้ตรวจสอบภายใน แต่ได้มีการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่ แต่การปฏิบัติงานของผู้ที่ได้รับมอบหมายยังไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานตรวจสอบภายในเนื่องจากมีภารกิจงานหลักของฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบจำนวนมากและขาดบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่

4. การบริหารจัดการสารสนเทศ : การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการสารสนเทศยังไม่สามารถดำเนินงานได้มีประสิทธิภาพ กระบวนการจัดทำแผนแม่บทไปสู่การปฏิบัติยังไม่เป็นรูปธรรม การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีมีความล่าช้าและมีได้มีการนำเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบองค์กร

5. การบริหารทรัพยากรบุคคล : แผนยุทธศาสตร์ด้านการบริหารบุคลากรและแผนปฏิบัติการยังไม่ชัดเจน การพัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลยังไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงรุก และขาดการประชาสัมพันธ์สื่อสารให้กับผู้บริหารและพนักงานอย่างทั่วถึง

ปัญหาการดำเนินงานที่ต้องมีการปรับปรุง/พัฒนา

- การดำเนินงานจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลระยะยาว และจัดทำแผนปฏิบัติการไม่เป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัดการประเมิน

- ระบบบริหารทรัพยากรบุคคลยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย ไม่มีความชัดเจนแผนความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของบุคลากร และการพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

1. หากมีการพิจารณาเพิ่มเงินทุนให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในระยะต่อไป รัฐบาลควรทบทวนนโยบายเพิ่มเติม โดยต้องพิจารณาผลการดำเนินงานและการบริหารจัดการของแต่ละกองทุน หรือกำหนดเป็นมาตรการและแนวทางการสนับสนุนเงินทุนเพิ่มเติม เช่น ควรเพิ่มทุนให้กับกองทุนหมู่บ้านจำแนกตามศักยภาพของกองทุนหมู่บ้าน ต้องเป็นกองทุนที่มีการบริหารจัดการและผลการดำเนินงานที่ดีมีการปฏิบัติตามแนวทางการจัดทำบัญชีและรายงานทางการเงินที่ได้มาตรฐาน ตลอดจนพิจารณาหนี้ค้างชำระของกองทุน เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าการใช้จ่ายเงินงบประมาณจะไม่สูญเปล่า เกิดความคุ้มค่า และประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับประโยชน์สูงสุด สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างแท้จริง ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนใช้เงินทุนที่ได้รับจากกองทุน หมู่บ้านให้ตรงตามวัตถุประสงค์กองทุน และหากรัฐบาลจะตั้งงบประมาณในลักษณะเพิ่มทุนแก่ กองทุนหมู่บ้านต่อไป ควรพิจารณาแนวทางการสนับสนุนเงินทุน ดังนี้

1.1 กองทุนที่คงเหลือยังไม่ได้จัดสรรเพิ่มทุนในระยะที่ 3 จำนวน 25,665 กองทุน หากมีผลการประเมินศักยภาพในระดับพอใช้ (C) และควรปรับปรุง (D) ควรแก้ไขปัญหาและปรับปรุงการบริหารจัดการให้ได้มาตรฐาน และมีความพร้อมก่อนการจัดสรรเงินเพิ่มทุน

1.2 สนับสนุนให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจ (Specialized Financial Institutions : SFIs) ของรัฐ ให้กู้ยืมเพื่อขยายการลงทุนแก่กองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการประเมินศักยภาพในระดับดีมาก (A) และระดับดี (B) เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านนำเงินไปต่อยอดสำหรับให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อนำเงินไปลงทุนสร้างอาชีพ สร้างรายได้ในครัวเรือนและใช้จ่ายฉุกเฉิน ซึ่งจะช่วยให้ลูกหนี้ในระบบเข้ามาใช้บริการและอยู่ในระบบมากขึ้น โดยรัฐบาลควรกำหนดกรอบวงเงิน ระยะเวลาการให้สินเชื่อและระยะเวลาชำระคืนที่ชัดเจน รวมถึงกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมหรือเป็นอัตราพิเศษให้ต่ำกว่าการให้สินเชื่อทั่วไป เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านสามารถบริหารจัดการเงินทุนให้เติบโตและไม่สร้างภาระดอกเบี้ยที่สูงจนเกินไปแก่สมาชิก ตลอดจนเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนต้นทุนต่ำสร้างชุมชนให้พึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง มากกว่าเป็นกองทุนที่เน้นการหากำไรให้เงินทุนกองงายแต่ขาดการช่วยเหลือและเรียนรู้ของชุมชน นอกจากนี้ควรปรับหลักเกณฑ์/ระเบียบต่างๆ ให้สอดคล้องตามหลักการกู้ยืม (กองทุนหมู่บ้านตาม หลักศาสนาอิสลาม) เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณสามารถเข้าถึงประชาชนในทุกกลุ่มเป้าหมายและทุกพื้นที่ของประเทศ

2. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่กระจายอยู่ทั่วประเทศจำนวน 79,255 กองทุน มีเงินทุนหมุนเวียนรวมคิดเป็นร้อยละ 8.5 และมีลักษณะการจัดสรรงบประมาณลงสู่พื้นที่เป้าหมายชัดเจน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นอีกกลไกหนึ่งหากรัฐบาลจะกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากและขับเคลื่อนเศรษฐกิจในทุกพื้นที่ของประเทศ โดยการสนับสนุนกองทุนหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งให้สามารถขยายการลงทุนประกอบกิจการ ในภาคเกษตรหรือลงทุนสร้างอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน รวมถึงปรับปรุงกองทุนหมู่บ้านที่ยังขาดการบริหารจัดการที่ดี

3. ควรตรวจสอบผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านทุกกองทุนทั่วประเทศ กองทุนหมู่บ้านได้รับการเพิ่มทุนหลายครั้งและมีงบประมาณจำนวนมากกระจายสู่หมู่บ้านและชุมชน ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงสถานะที่แท้จริงของเงินกองทุนหมู่บ้านและหนี้ค้างชำระ ตลอดจนผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของกองทุนว่ามีกองทุนหมู่บ้านใดที่ผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง จึงต้องเร่งตรวจสอบทุกบัญชีของกองทุนหมู่บ้านตั้งแต่เริ่มจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านจนถึงเวลาที่กำหนด

ภายใต้มาตรฐานและฐานข้อมูลเดียวกัน ทั้งนี้ งบประมาณที่จัดสรรไปให้กองทุนหมู่บ้านนั้น เป็นเงินที่ให้กองทุนหมู่บ้านดำเนินงานในระยะยาว และเป็นเงินที่จัดสรรให้โดยไม่มีข้อตกลงในการเรียกชำระคืน ดังนั้น ต้องมีการตรวจสอบผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านทุกกองทุนและประเมินผล การดำเนินงาน จัดอันดับคุณภาพการบริหารจัดการของกองทุนแต่ละกองทุนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบเพื่อให้ง่ายต่อการติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินของกองทุน

4. กำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ค้างชำระและเงินขาดบัญชีของกองทุนหมู่บ้านอย่างเร่งด่วน เนื่องจากปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่มีหนี้ค้างชำระเป็นจำนวนมาก และไม่สามารถบริหารจัดการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้คืนได้ (Non Performing Loan : NPL) มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงหรือแผ่ขยายเพิ่มมากขึ้น หากยังไม่สามารถจัดการและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างชัดเจน อาจก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจต่อชุมชนจากผลกระทบของหนี้สินในครัวเรือนที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการขาดสภาพคล่องของกองทุนหมู่บ้านและเป็นสาเหตุให้กองทุนหมู่บ้านต้องหยุดดำเนินกิจกรรม แต่เนื่องจากกองทุนหมู่บ้านเป็นกองทุนที่มีวัตถุประสงค์ที่ดี เน้นช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศ เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงสินเชื่อได้ง่ายขึ้น คนที่ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันสามารถกู้เงินได้อีกทั้งยังช่วยบรรเทาภาระหนี้ นอกระบบและทำให้คนที่เป็หนี้นอกระบบเข้ามาอยู่ในระบบมากขึ้น หากกองทุนหมู่บ้านสามารถเดินหน้าต่อไปได้และดำเนินงานได้ประสพผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุน จะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนในระดับฐานราก ขณะเดียวกัน การใช้จ่ายเงินงบประมาณจะไม่สูญเปล่าก่อให้เกิดความคุ้มค่าและประชาชนกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างแท้จริง

5. ปรับปรุงการบริหารจัดการของกองทุนหมู่บ้านเพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาว โดยปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บทบัญญัติเกี่ยวกับการ ยกย่องกองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน บทบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติ หลักเกณฑ์และ วิธีการคัดเลือก วาระดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ปรับปรุงระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการ กู้ยืมและสัญญาค้ำประกัน นอกจากนี้ควรปรับปรุงการบริหารจัดการและการดำเนินงานของกองทุน หมู่บ้านและ สทบ. ในเรื่องต่างๆ เช่น ระบบบัญชีและระบบการบริหารจัดการเงินควรให้เป็น มาตรฐานเดียวกัน การจัดเก็บข้อมูลและจัดทำฐานข้อมูลต้องมีความครบถ้วน ถูกต้อง ต่อเนื่อง เป็นปัจจุบัน ปรับปรุงแก้ไข และเร่งรัดกระบวนการสอบบัญชีกองทุนหมู่บ้านให้ดำเนินการอย่างจริงจัง ทัวถึงทุกกองทุน และต่อเนื่องทุกปีรวมถึงผลักดันกองทุนหมู่บ้านให้ดำเนินการจดทะเบียนเป็นนิติ บุคคลให้ครบทุกแห่ง ทั้งนี้ อาจให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐที่กระจายอยู่ทุกพื้นที่เมืองและ ชุมชน เช่น ธ.ก.ส. และธนาคาร ออมสิน เข้าไปช่วยเหลือบริหารจัดการให้คำแนะนำ เพื่อแก้ไขการทำ บัญชีและแก้ไขปัญหาหนี้ค้างชำระของกองทุนหมู่บ้านในกลุ่มที่ได้รับการประเมินศักยภาพในระดับ ควรปรับปรุง (D) อย่างใกล้ชิด

6. สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และร่วมกันขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ต่อเนื่อง สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามวิถีชุมชน สร้างองค์ความรู้และภูมิปัญญาชุมชนหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยสนับสนุน การดำเนินงานของคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อทำ หน้าที่บริหาร

จัดการสร้างพลังเครือข่าย ขับเคลื่อนนโยบาย กำหนดแนวทางส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพของกองทุนหมู่บ้านในลักษณะกองทุนหมู่บ้านสามสัมพันธ์พี่น้อง สร้างเวทีในการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดประกวดกองทุนหมู่บ้านดีเด่นในแต่ละปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กองทุนที่มีการ บริหารจัดการที่ดีหรือได้รับรางวัลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดีเด่น